ȚĂRILE LOCUITE DE ROMÂNI

DE

S. MEHEDINȚI

BIBLIOTECA ACADEMIEI

ATELIERELE I. V. SOCECŬ, BUCUREȘTI
1903

www.digibuc.ro

HARTA I.

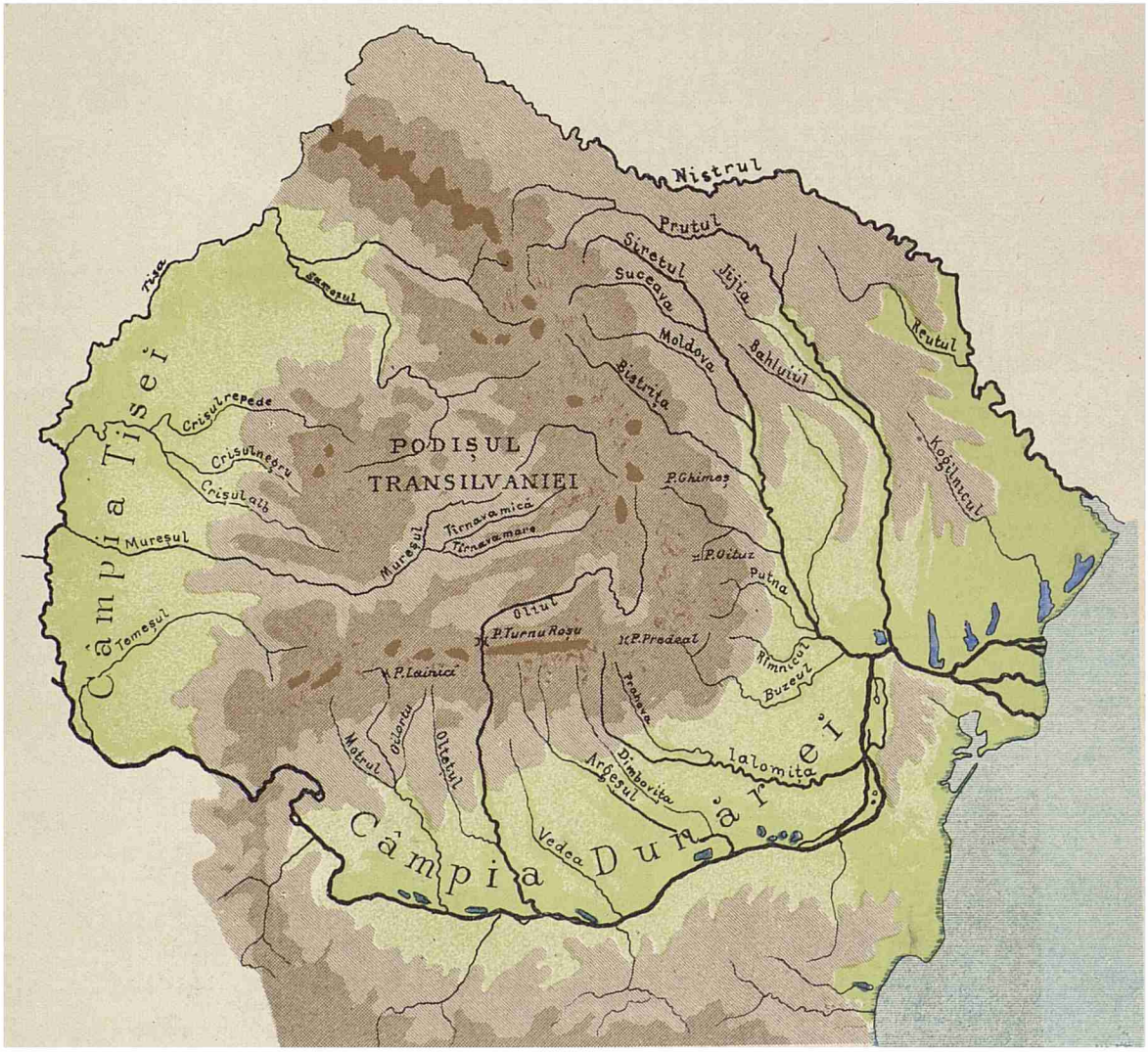

www.digibuc.ro

A. Infăţişarea uscatului

Câmpia. In unele locuri faţa pământului e aşa de netedă, în cât mergi timp îndelungat, fără să sui sau să cobori. Astfel de locuri se numesc **şesuri** saŭ **cîmpii.**

(Cum se arată câmpia celui ce umblă prin ea? — Earna, după ce a nins, şesul se pare neted, pare că ar fi acoperit cu o coală de hîrtie albă. Primăvara, când s'a topit zăpada şi începe aratul, câmpia e neagră; iar după ce resar semănăturile, ea înverzeşte, — pare că ar fi învelită peste tot cu un postav verde.)

Pe hartă, noi o însemnăm totdeauna cu verde, ca şi cum ar fi mereŭ acoperită cu earbă ca primăvara.

In harta alăturată, cât se întinde verdele, e semn că locul e şes sau câmpos.

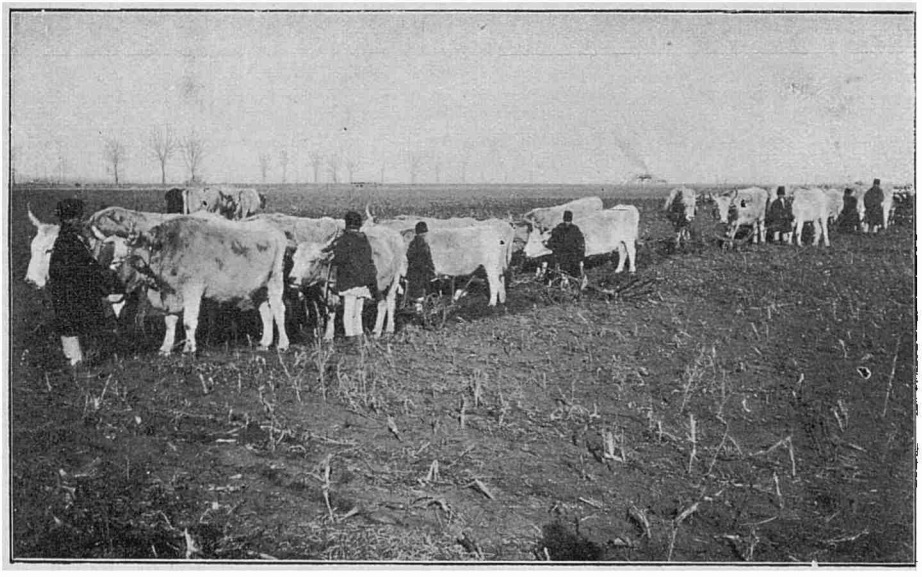

Câmpie (primăvara).

(*) **Povestire despre un şes din ţara noastră.** — Şesul cel mai întins al ţărei noastre se numeşte *Bărăganul.* Poţi merge cu piciorul şi chiar călare zile întregi, şi abia îi dai de capĕt.

www.digibuc.ro

Odinioară creșteau pe el numai erburi selbatece, pe care le păștau turmele de oi ori cirezile de vite, sau prin care rătăceau căruțele vînătorilor de dropii (un fel de paseri mai mari de cât curcanii).

Ascunși în fundul căruței, sub rogojină, ca să nu sparie paserea cea șireată, vênătorii porneau în pasul cailor, ori încotro vedeau cu ochii; căci șesul fiind neted mergi lesne în ori și ce parte voești, chiar și *fără drum.*

Cât pătrundea privirea, nu se vedea de cât earba și deasupra cerul. Unde și unde se zărea doar câte o cumpănă de puț sau vre-o colibă singuratecă, la care spre seară se adunau vitele la odihnă, și unde trăgeau și vênătorii să se adăpostească peste noapte.

Azi, mai tot șesul Bărăganului e arat; iar unde colindau odinioară turmele, acuma se întind nesfîrșite lanurile de grîu și de porumb. [1])

Movilă. Une ori găsești câte un loc ceva mai ridicat, — bunăoară cam de potriva unei case. Ridicătura acea se numește **movilă.**

Pe hartă movila se arată ca un mic moșoroiŭ.

Movile (vedere).

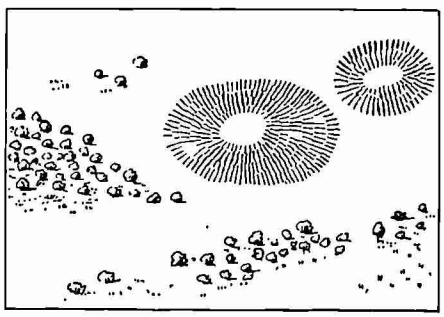

Movile (pe hartă).

(*) **Movile în țara noastră.** — Pe Bărăgan și mai ales peste Dunăre, șesul e acoperit cu movile mari, care de departe se par ca niște moșoroae de cârtițe

Odinioară pe șesurile acestea rătăceau împreună cu turmele lor niște păgâni. Și când se întîmpla să moară căpetenia adecă cel mai mare dintre ei, îl înmormântau cu mare cinste: făceau o groapă, îl așezau acolo și-i puneau alături mai multe slugi și cai spre a-i fi de ajutor pe lumea cea-laltă; iar deasupra făceau o *grămadă mare de pămînt* sau o movilă, ca să se știe în ce loc al câmpiei fusese îngropat Domnul lor.

Deal. O ridicătură de pămînt mai mare de cât movila se numește **deal.**

Pe deal mergi cu mult mai greu de cât pe șes. Drumul nu e drept, ci cotigește mereu, când la dreapta, când la stînga.

---

[1]) Fie-care elev să spună: care e câmpia cea mai întinsă pe care o cunoaște. Să povestească, întâi, ce fel se înfățișa în timpul anului, când se va fi întîmplat să o vadă; și al doilea, dacă drumul făcea cotituri dese, — spre a se putea face comparație cu drumurile de pe dealuri și munți. În felul acesta se va arăta, cum e câmpia pentru cel ce o *desinează* pe hartă; pentru cel ce o *vede,* și pentru cel ce *umblă* pe dînsa.

Tot așa se va face și pentru *movilă, deal,* etc., dându-se, dacă se poate, exemple din apropiere și imitându-le, pe cât e cu putință, într'o cutie cu nisip.

www.digibuc.ro

Pe hartă dealurile sunt arătate în chipul unor omizi păroase, fiind-că ele nu-s rotunde ca movilele, ci de obiceiu sunt cam lungăreţe.

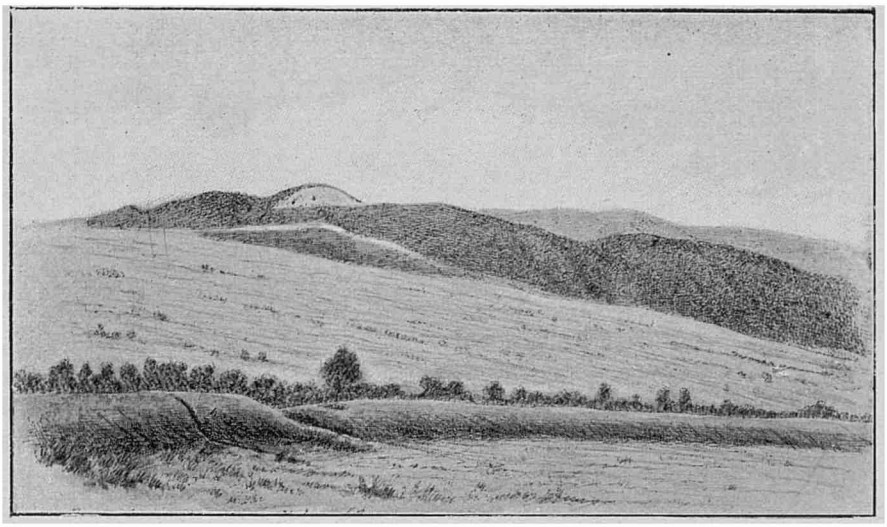

Dealuri (vedere).

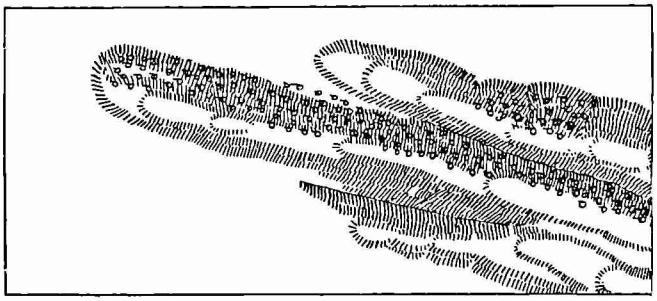

Dealuri (pe hartă).

Munţi se numesc ridicăturile cele mai înalte de pe faţa pămîntului.—Vîrful munţilor ajunge une ori mult mai sus de cât norii.

(Mersul pe munte e şi mai greu de cât pe deal. Calea face mereu cotituri, iar de la o vreme se sfîrşeşte drumul de căruţă, şi nu mai găseşti de cât nişte *cărări* înguste, pe unde te poţi sui abia călare. In sfîrşit, de la un loc nu se mai află de cât poteci, atât cât să sui cu piciorul; iar sus de tot, unde stânca e dreaptă ca zidul, singure caprele sălbatece mai pot urca spre vîrf.)

Pe hartă munţii se arată mai negri de cât dealurile, de oare ce foarte adesea ei sunt îmbrăcaţi cu păduri de brazi, care rămân verzi earna ca şi vara, aşa că din depărtare se par mai mult negri de cât verzi.

(Vezi pe harta de la pagina 1 munţii *Carpaţi.)*

Culme. Spinarea muntelui sau dealului se numeşte **culme**.

www.digibuc.ro

Pisc. Culmea muntelui nu e dreaptă ca spinarea unui cal, ci are ca un ferestrău o mulțime de crestături ascuțite. Colții aceștia ascuțiți se numesc **piscuri**.

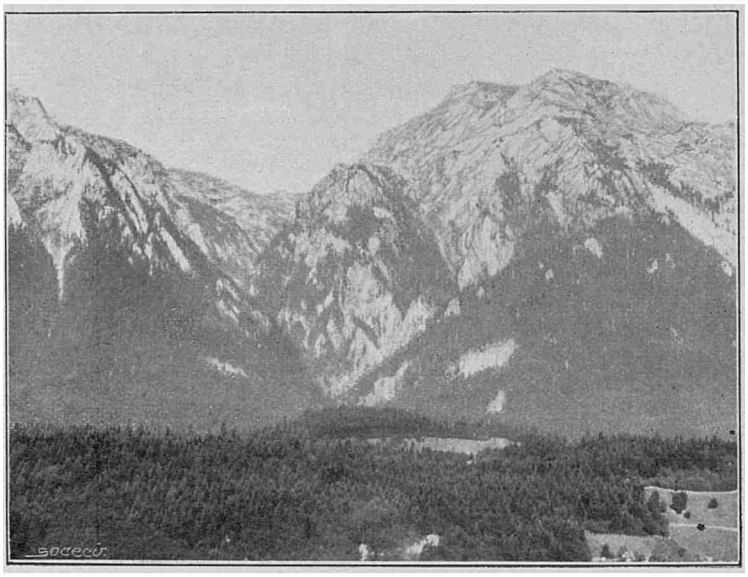

Munte (vedere).

Pas sau **trecătoare.** Când trece peste un munte, călătorul nu se urcă pe pisc, ci potrivește să treacă printr'o crestătură mai adâncă, — bună oară, după cum sare cineva un zid, tocmai pe unde e mai surpat sau știrbit.

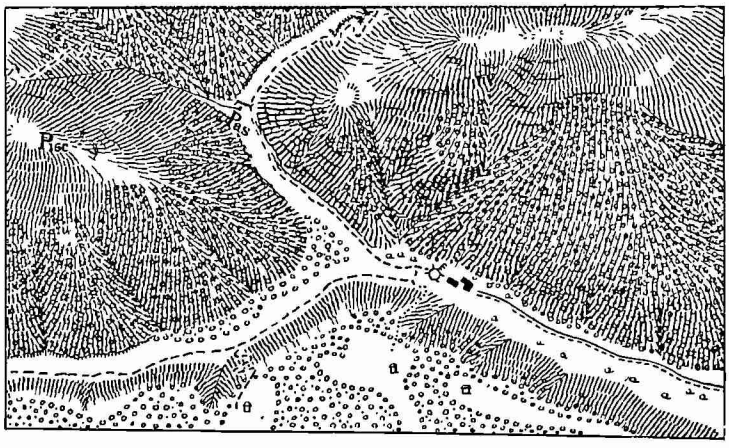

Munte (în hartă) arătând *piscurile* și *ştirbătura* sau *pasul* din mijloc.

Știrbăturile mai adînci, pe unde treci de pe o parte a muntelui pe ceal'altă, se numesc **pasuri** sau **trecători**.

(*Exemplu:* Crestătura cea mai adîncă în Carpați e acea, pe unde intră Oltul în țară. Ea se numește pasul de la *Turnu-Roşu*.

www.digibuc.ro

Din vremuri mai vechi s'a zidit acolo un turn, unde stau ostașii ca să țină calea celor ce trec muntele. Și în adevĕr, e lesne să ții calea cuiva la un pas, de oare ce pasul e într'un munte, cum ar fi o poartă într'un zid).

Pasul de la Turnu Roșu.

Podiș. Une ori, după ce te sui pe munte, găsești și pe acolo locuri netede. Aceste șesuri înalte se numesc **plaiuri** sau **podișuri**.

Se aseamănă oarecum cu podul unei case al cărui acoperiș ar fi fost luat de vînturi.

(Exemplu: Pe vîrful munților Bucegi se întinde un mic plaiu pe care stau *Babele,* niște stînci, așezate ca niște mese pe un șes. O stîncă mai înaltă se numește *Omul).*

Vale. Când doui munți sau două dealuri sunt aproape unul

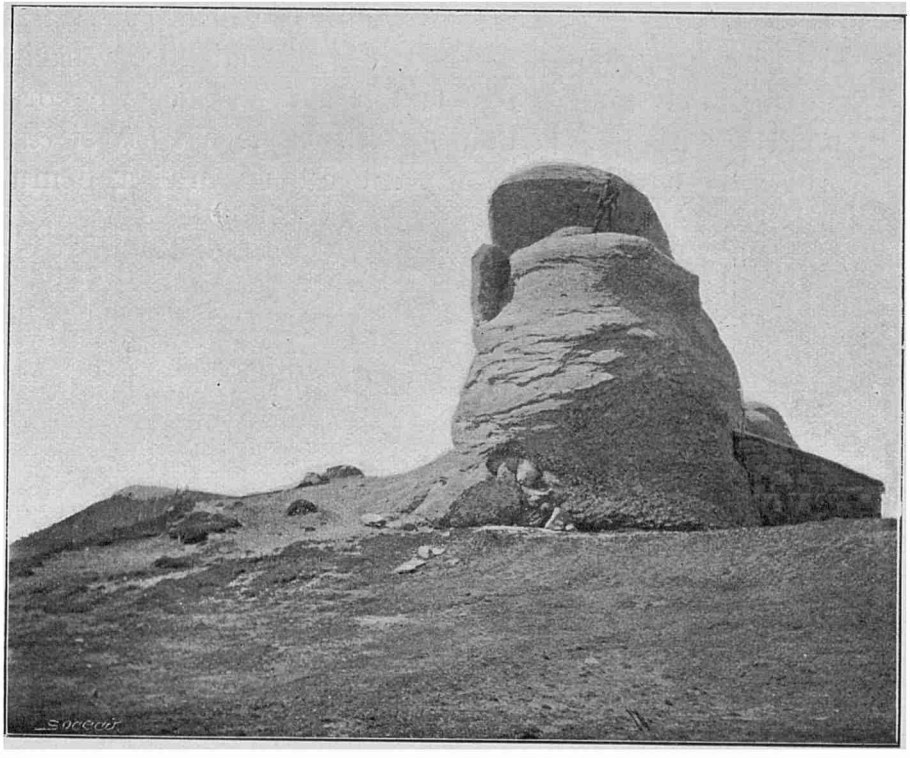

Podișul Bucegilor cu o stîncă la mijloc.

www.digibuc.ro

de altul, locul scobit dintre ele se numește **vale**. — Apele de ploae coboară în fundul acestor scobituri și astfel scobitura sau valea poartă numele apei, care curge prin fundul ei.

(Exemplu: Valea Oltului, pe unde e și trecătoarea de la Turnu-Roșu).

Incheiere

(Sinteza uscatului cu privire la Români). După cum fotografia arată chipul unui om (fruntea, ochii, gura și celel'alte) pe o bucată de hîrtie, tot așa putem arăta pe o bucată mică de hîrtie și chipul unei țări (cu șesurile, dealurile, munții, văile și trecătoarele sale).

Așa, harta de la început arată tot pămîntul locuit de Romîni, însă mititel. Pe unde e verde se află *șesuri;* ceva mai sus vin *dealurile,* bătênd în cafeniu, fiind-că nu-s tocmai bine îmbrăcate cu earbă, ci au și rîpe goale; iar mai sus dai de cununa *munților* Carpați, care se arată mai negri din causa pădurilor de brad. In sfîrșit, la mijlocul inelului făcut de munți e *podișul* Transilvaniei. Așa că pămîntul locuit de Români se aseamănă cu o cetate înconjorată de munți și apoi de șesuri.

B. Apele

Mare. Mergênd pe șesul țărei noastre tot mai spre rĕsărit, de la o vreme dai de o apă foarte adîncă și lată. Dacă te sui pe o corabie și te depărtezi de mal, cât zărești cu ochii, nu vezi de cât *apa* și *cerul.*

O întindere de apă, care se pare că nu mai are maluri, se

Peninsulă și golfuri (vedere).

numește **mare**. — Cea de lîngă țara noastră se numește *Marea Neagră.* E așa de adîncă, în cât dacă ar lua cineva muntele cel mai înalt din

www.digibuc.ro

HARTA II.

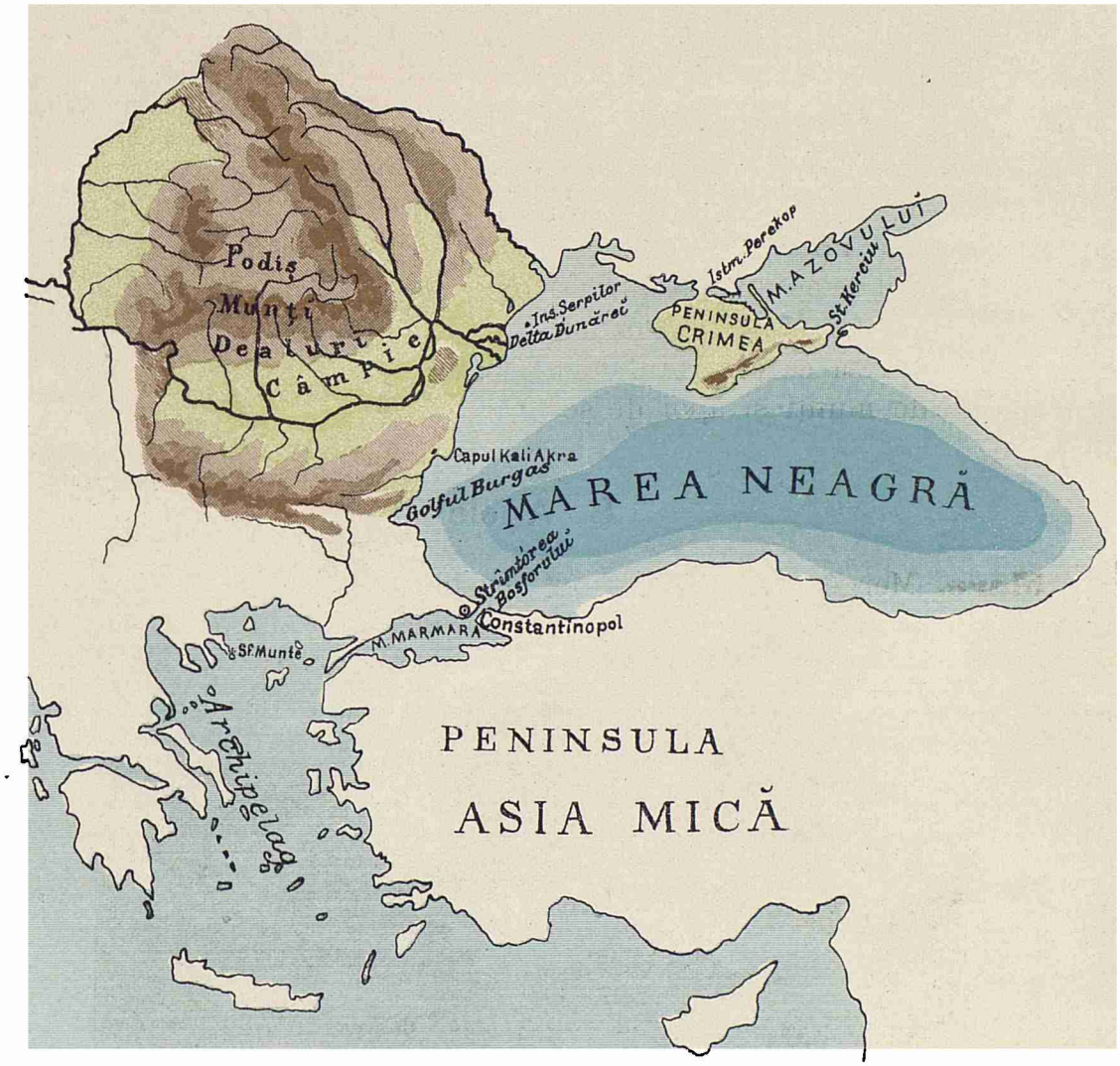

www.digibuc.ro

Carpați și l'ar cufunda în ea, nu i s'ar mai zări nici vîrful. Călătorul ar trece cu corabia pe deasupra, fără să știe că acolo s'a cufundat un munte. — Ca toate apele adînci, apa mării se pare albastră. De aceia *pe hartă o însemnăm cu albastru.*

Peninsulă. Malul mării nu e neted ca marginea unei farfurii, ci e crestat, adică în unele locuri uscatul înaintează în apă.

Bucata de uscat, care intră în mare se numește **peninsulă.**

(Exemplu: In Marea Neagră e *Crimea).*

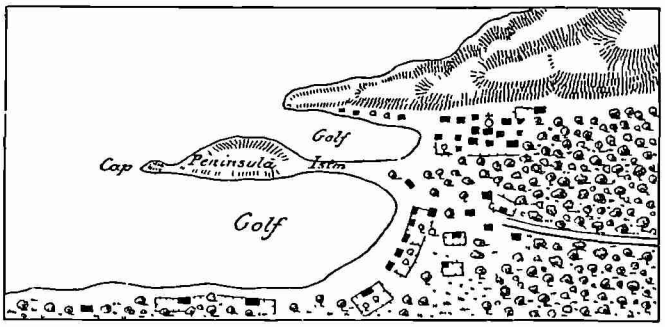

Peninsulă și Golfuri (în hartă).

Istm. Puntea îngustă, care leagă peninsula de uscat, se numește **istm.**

(Crimea, bunăoară, se leagă de uscat, întocmai ca o frunză de trunchiu, prin *istmul Perecop).*

Cap. Un colț de uscat înaintat puțin în mare se numește **cap.**

(Dacă cobori pe malul M. Negre dai de capul *Kali Akra).*

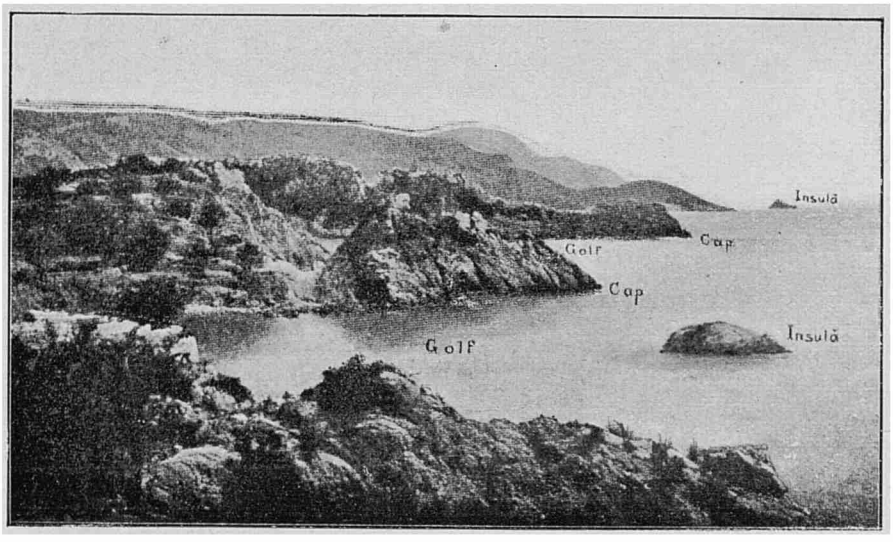

Golf și cap (vedere).

Golf. Alte ori din contra, malul are o știrbitură, în care intră apa mării. O știrbitură de acestea plină cu apă se numește **golf.**

(Exemplu: golful *Burgas).*

Insulă saŭ **ostrov** se numește o bucată de uscat înconjurată de toate părțile de apă.

www.digibuc.ro

(Exemplu: Insula Șerpilor, care e așa de mică, în cât din mijloc o vezi toată dintr'odată). — Marea Neagră e săracă în insule. Dar dacă te cobori mai jos de golful Burgas, găsești o poartă prin care corabia poate trece în altă mare numită Marmara.

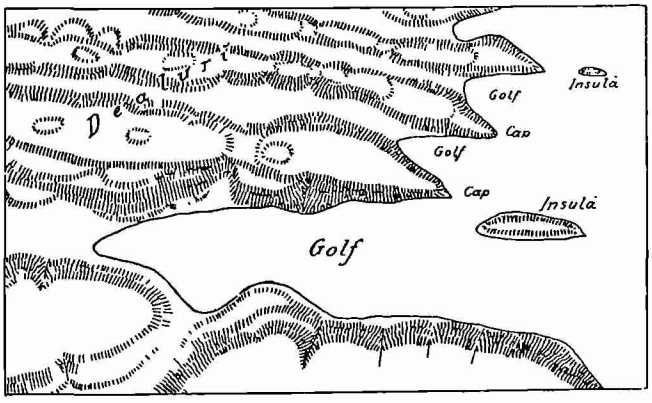

Golf și cap (în hartă)

Strîmtoare. Poarta aceasta, unde apa e strînsă între două uscaturi, se numește **strîmtoare**.

(Exemplu: Poarta prin care corabia trece din M. Neagră în Marmara se numește *Bosforul).*

Și marea Marmara e săracă în insule; dar dacă mai treci încă o „poartă sau strîmtoare“ ești într'o altă mare, unde insulele stau dese (cum ar fi bunăoară un stol de rațe pe baltă).

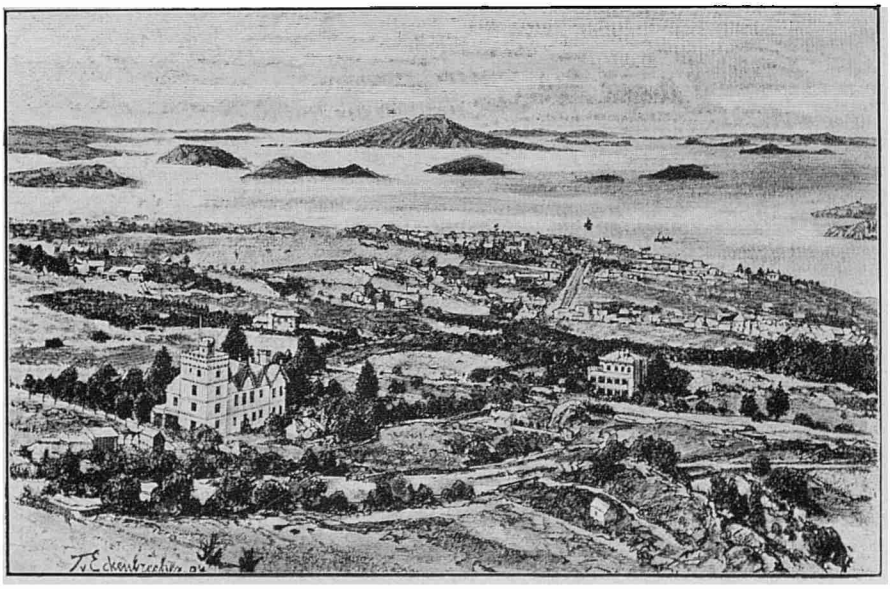

O îngrămădire de insule sau arhipelag (vedere).

O adunătură de mai multe insule se numește **Arhipelag.**

*

De unde vine apa în mări?

Când plouă sau se topește zăpada, apa intră în pămînt și ese apoi la poalele munților și dealurilor. Un deal sau munte e deci ca un burete plin

www.digibuc.ro

de apă, pe care îl lași pe masă. De la o vreme apa se adună în partea de jos a buretelui și pornește în lături făcând *șiroae*.

Pîrâu. Apa, când ese din pământ, curge făcând un șiroiu subțire numit *pîrâă*.

Rîu. Dacă mai multe pîrae adună apa lor la un loc și curg mai departe împreună, ele fac o apă mai mare numită *rîu*. *Exemplu: Oltul.*

Fluviu. Rîurile cele mari de tot se numesc **fluvii.** Dunărea în care se adună toate apele țărei noastre e un fluviu.

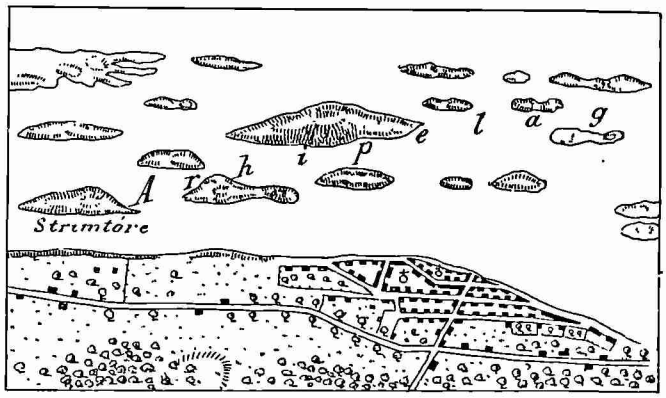

Archipelag (în hartă).

Afluent. Rîul mai mic, care se varsă în altul mai mare, se numește *afluentul* celui mare. — Oltul e afluentul Dunărei.

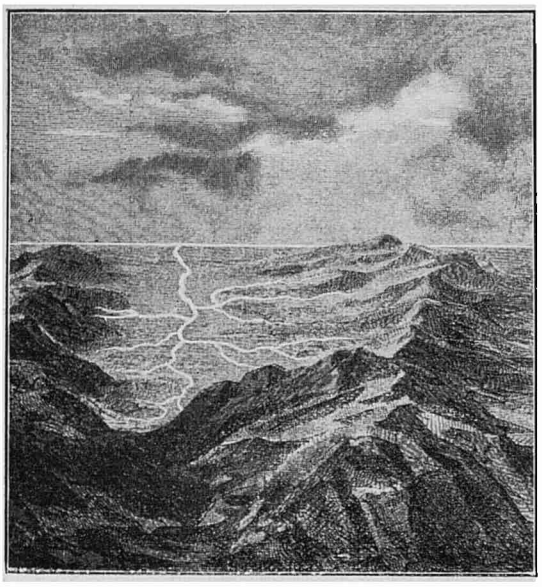

Rîu cu afluenți adunați între două dealuri (vedere).

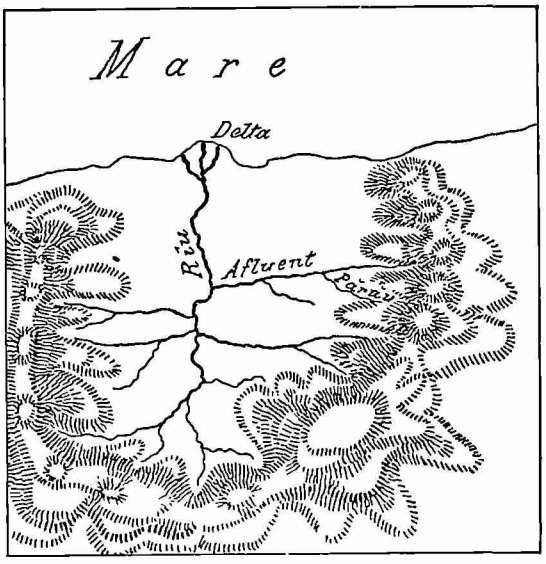

Rîu și afluenți (pe hartă).

Deltă. Aproape de mare, unele rîuri au atâta apă, în cât n'o mai pot vărsa toată printr'o singură gură. Atunci apa se împarte în mai multe brațe și astfel fluviul sfîrșește la mare ca o labă de gîscă.

Partea de la capătul unui rîu ori fluviu, unde apa se varsă prin mai multe guri, se numește **deltă.**

(Exemplu: Dunărea face o deltă cu 3 brațe).

www.digibuc.ro

Baltă și **lac.** Nu toată apa de ploae (sau din topirea zăpezilor) se coboară prin rîuri spre mare. Din contra, pe unde pămîntul e prea *neted* sau prea *scobit,* apa stă pe loc.

O apă stătătoare, dacă e mică, se numește **baltă;** dacă e mai mare, se numește **lac.**

(Exemplu: Bălțile din lungul Dunărei. Unele se fac din ploae, altele sunt scobituri umplute de apele Dunărei, când ea se revarsă).

Aşezările omeneşti

A fost o vreme, când oamenii erau selbateci și umblau prin păduri ca dobitoacele, mâncând poame pădurețe, rădăcini, ouă de paseri... sau colindând din loc în loc dupe vênat. Seara se culcau prin scorburile copacilor și prin *peșteri.*

De la o vreme, văzînd că din semințele poamelor mâncate de ei resar pomi la fel, le-a venit în gînd să samene inadins copaci și alte erburi de hrană, cum e de pildă *grîul* ori *meiul.* Dar atunci au trebuit să stea locului, să aștepte pînă se vor coace semănăturile; și în loc de a mai dormi în peșteri și scorburi ș'au clădit *colibe* și *case.* Astfel oamenii s'au adunat și au făcut satul.

Satul e o adunătură de mai multe case (de obiceiu, făcute de lut ori de lemn, și învelite cu pae, cu stuf, ori cu șindilă).

Casă de sat acoperită cu stuf.

Printre casele unui sat sunt grădini cu legume și pomi, iar împrejur sunt ogoare cu semănături. Când dintr'un sat lipsesc grădinile cu pomi și legume, asta înseamnă că acolo oamenii sunt tot sălbateci, și nu se pricep încă să lucreze pământul.

Cîrmuitorul unui sat se numește *primar.* Sunt sătișoare așa de mici, în cât n'au cu ce să țină primari, ci stau sub ascultarea primarului din satul vecin mai mare. Un astfel de sătișor fără primărie se numește *cătun.*

Oraşul e o adunare de case mai mari și mai multe ca într'un sat. De obiceiu casele din oraș sunt de peatră și stau lipite, unele lîngă altele, așa că rar se vede câte o grădină mare.

www.digibuc.ro

Tot pământul pe care stau satele și orașele noastre se împarte în 32 de *județe*. Fie-care județ are de cârmuitor câte un *prefect*.

Județele noastre la un loc fac o **țară** numită **România.** Cîrmuitorul României e M. S. Regele Carol, care locuește în orașul **București**. Fiind-că Bucureștii stau *în capul* tuturor orașelor romînești, orașul acesta e numit *capitala* țărei.

Drum. Ca să meargă mai lesne de la un sat la altul sau din sate la oraș, oamenii au netezit pământul și au așternut calea cu petriș.

Fășia de pământ așternută cu piatră se numește **drum.** De departe pare că e o pînză întinsă pe pământ.

Drum de fer. Uneori, după ce drumul e învelit cu piatră, se pun deasupra și două șine de fer. Astfel se face un **drum de fer.** Pe el merg mașinĭ grele și vagone cu roate de fier, care pe pământul moale s'ar îngropa.

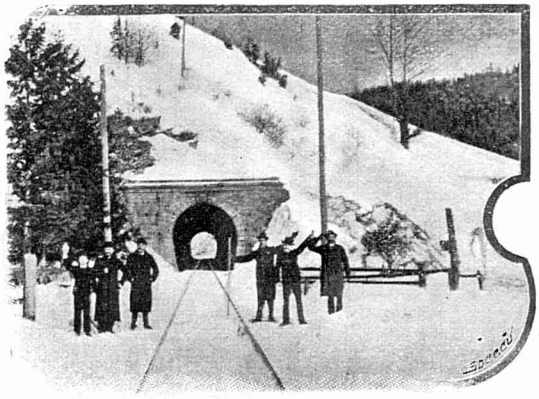

Tunel (cu două șine).

Tunel. Câte odată drumul de fer, ca să nu înconjoare, trece pe sub munți sau dealuri printr'un fel de cotlon numit *tunel.*

Semne pe hartă. Satul se înseamnă cu un punct •; orașul cu un inel ○; un oraș mai mare cu două inele ⊙.

Drumul de căruță se înseamnă astfel: ——; iar drumul de fer ⫴ arată și lemnele puse curmezișĭ sub șine.

Înfățișarea pământului pe care locuesc Românii

Pământul dintre M. Neagră și Tissa e ca un fel de cetate. La mijloc e *podișul* Transilvaniei, apoi dejur împrejur stau *munții* Carpați, și la poalele lor e *șesul* Tissei și al Dunărei. Dacă l'ai tăia[1]) s'ar arăta astfel:

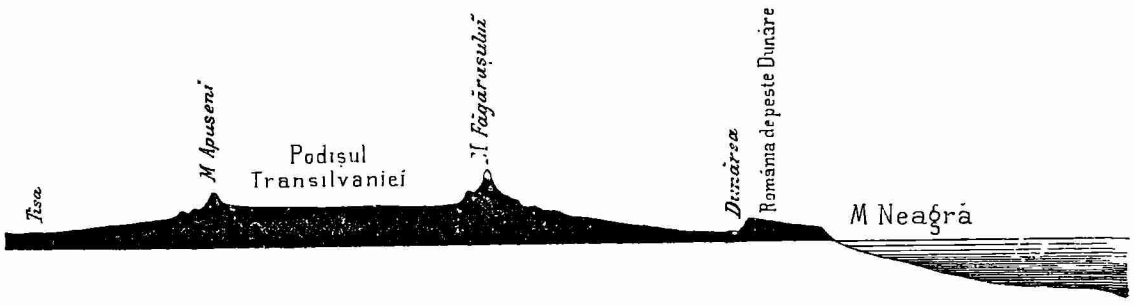

[1]) Copii să facă tăetura aceasta în cutia cu nisip, unde au imitat ceia ce arată harta de la început.

www.digibuc.ro

Odinioară cetatea aceasta era în mînele unui popor viteaz numit Dacii.[1]) Traian, impĕratul Romanilor, a venit cu răsboiu asupra lor: a cucerit cetatea și a așezat aci neamul românesc, care și azi se întinde pe podișul Transilvaniei și pe cele două povîrnișuri, atât spre Tissa cât și spre Dunăre și Nistru, după cum se vede în harta alăturată.

Regatul României. Hotarele şi împărţirea sa

Din pămîntul stăpînit odată de Romani nu ne-a mai rămas de cât o bucată: povîrnișul dinspre Dunăre și Prut, adecă: un lanț de *munţi;* un șir de *dealuri* dedesubt; și jos, *şesul* de lîngă Dunăre. Acest ținut formează regatul României, dar ori unde vei eși din regat, tot de Români dai: fie că treci pe malul drept al Dunărei în **Serbia** și **Bulgaria;** fie că treci Prutul în **Basarabia,** azi parte a *Rusiei;* fie că apuci spre miază noapte ori spre apus, unde întîlnești împărăția **Austro-Ungariei.**

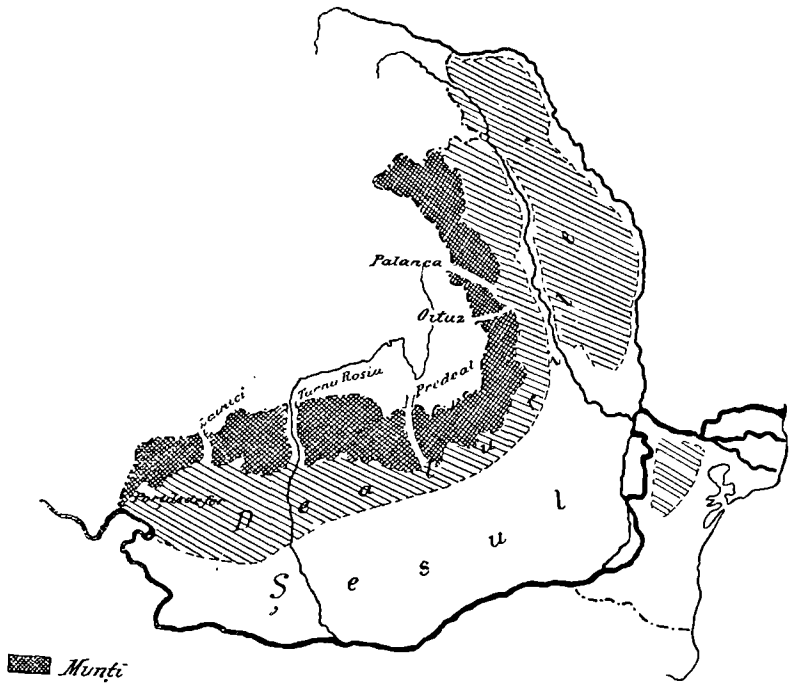

De Românii din Austro-Ungaria, noi suntem despărțiți prin marele zid al munților, în care nu sunt de cât puține pasuri sau porți de trecere. Una e pe unde vine *Dunărea* și se numește *Porţile de Fer*; alta pe unde trece *Jiul,* numită și pasul *Lainici;* alta pe unde trece Oltul, numită trecătoarea de la *Turnul Roşu;* alta pe la *Predeal;* alta pe la *Oituz* (pe valea Oituzului) și alta pe la *Palanca.*

[1]) Vezi bucata de citire de la sfîrșit.

www.digibuc.ro

HARTA III.

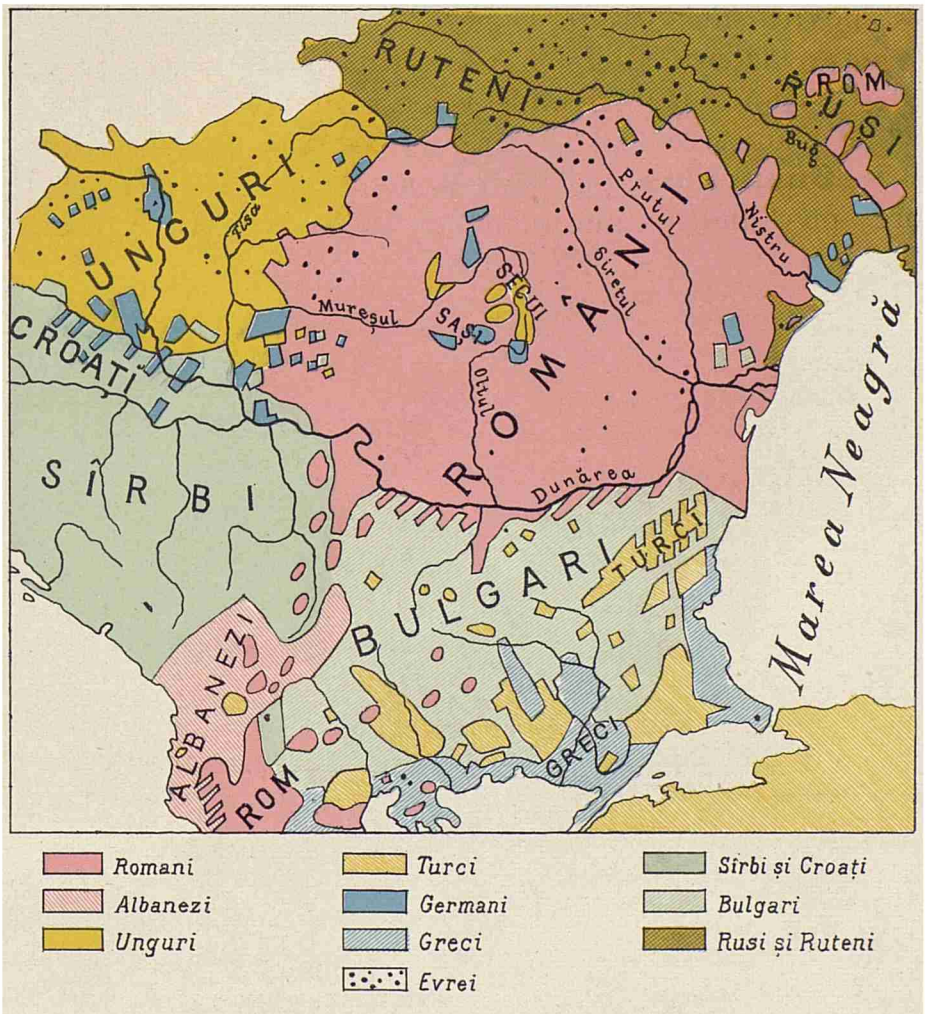

www.digibuc.ro

Regatul României se împarte în mai multe ținuturi: 1) **Ţara Oltului,** cuprinsă între Olt, Dunăre și munți.

2) România dintre **Olt** și **Milcov.** 3) România dintre **munţi** și **Prut;** și 4) România de **peste Dunăre.**

Ţara din dreapta Oltului

Acest ținut e mărginit între Dunăre, munți și Olt.

1. **Dunărea** trece granița pe la *Porţile de Fer*[1]), un zagaz de stînci, printre care apa abia poate răsbate la vale. Indată ce scapă de aceste „porți", Dunărea ese la larg: trece prin fața Severinului și coboară mereu spre miază zi, ca și cum ar închipui treptele unei scări; și avênd acuma loc în deajuns, se împarte în mai multe brațe cuprinzând la mijloc insula *Corbului* și *Ostrovul Mare.*— Totuși, când Dunărea se umflă, apa se varsă în lături, și de aceia pe malul stîng, care e mai jos, face mai multe bălți. Intre cele mai însemnate sunt *Nedeia* și *Potelu.*

2. **Oltul,** după ce scapă și el din poarta strîmtă de la Turnu Roșu, curge aproape drept spre Dunăre, luând cu el și apa mai mică a *Lotrului* și a *Olteţului.*

3. **Munţii** se întind ca un zid înalt de la Porțile de Fer pînă la Turnu

[1]) Vezi bucata de cetire la sfîrșit.

www.digibuc.ro

Roșu, purtând numiri deosebite: *Mehedinții, Vulcanul* și *Parîngul*. Tot zidul acesta uriaș nu e tăiat de cât într'un singur loc, la *Lainici*, unde Jiul intră în țară.

Infățișarea ținutului și apele dinăuntru. Toată țara din dreapta Oltului se pleacă de la miază noapte spre miază zi: întâiŭ vine zidul *munților*, apoi urmează *dealurile*, iar jos, lângă Dunăre, pământul e *șes*.

Mai tóte apele din ținutul acesta se adună în *Jiu:* în el se varsă *Gilortu, Motru, Amaradia* și alte rîulețe; așa că Jiul cu toți afluenții săi se aseamănă cu un copac, care și-ar întinde crengile pînă în munți, iar cu rădăcina s'ar sprijini în malul Dunărei.

Județele din dreapta Oltului. Inainte țara întreagă era împărțită în mai multe ținuturi avênd fiecare câte un *județ* sau judecător, care ține pecetea la dînsul și da dreptate impricinaților la el acasă. Cu vremea ținutul, peste care era mai mare un astfel de judecător, s'a numit și el tot *județ*.

In dreapta Oltului sunt 5 județe:

1. Județul **Mehedinți** e singurul, care se întinde din munți pînă în Dunăre, cuprinzênd astfel și *munți* și *dealuri* și *câmpie*.

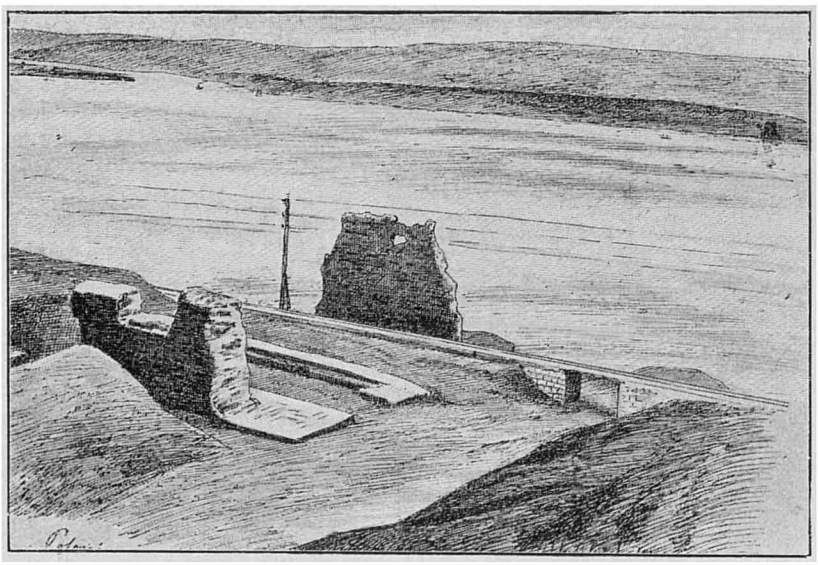

Stîlpii podului lui Traian.

Capitala e la *Turnu-Severin,* un oraș foarte frumos, numit astfel de la ruinele unui turn făcut acolo de împĕratul roman *Sever*. — Aprópe de el se vĕd și stîlpii podului pe care a trecut *Traian*.

Baia-de-Aramă, mai spre munte, e un tîrgușor, de unde se scotea odinioară arama.

2. Județul **Gorj** se întinde numai peste munți și dealuri.

Tîrgul-Jiului, numit astfel după apa din apropiere, e capitală. Orașul acesta e vestit prin hărnicia locuitorilor săi, care se silesc să trăiască fără

www.digibuc.ro

HARTA IV.

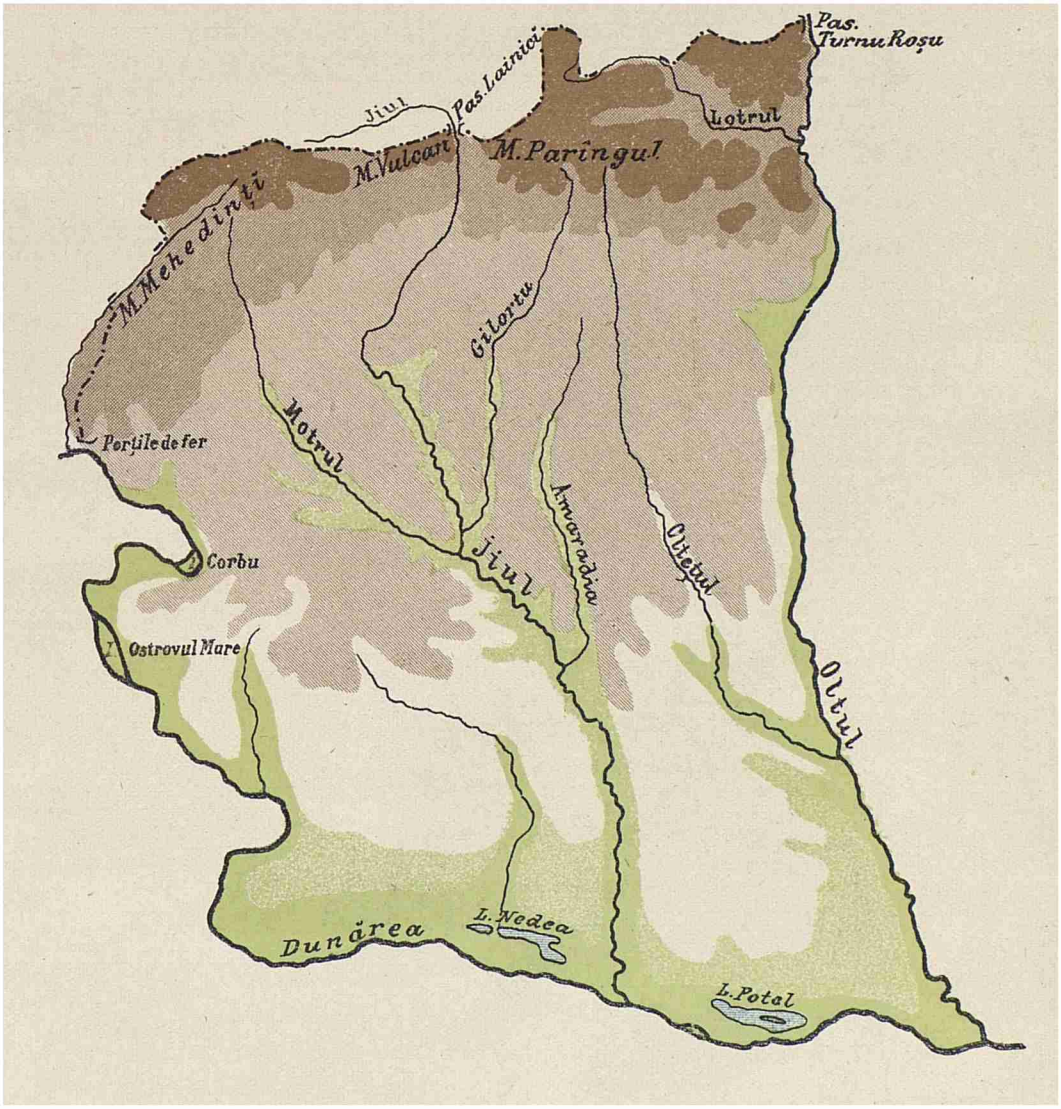

www.digibuc.ro

ajutorul streinilor. Și negoțul și meseriile sunt aproape numai în mânile Românilor. O podoabă a acestui oraș e statuia lui Tudor Vladimirescu.

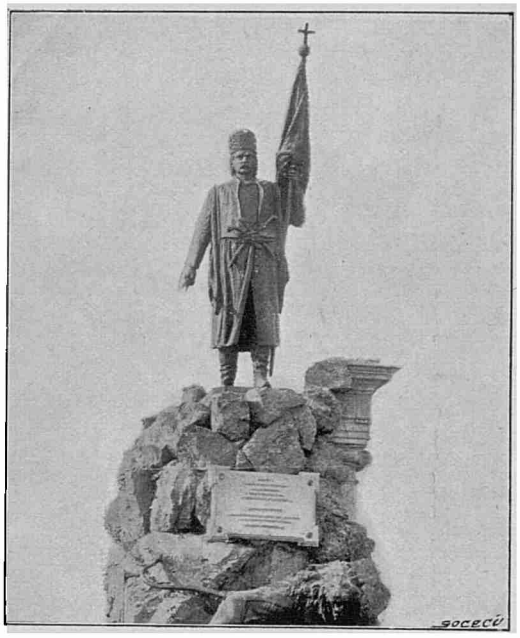

Statua lui Tudor.

Cărbunești e un tîrgușor mai mic.

Cu toate că județul e mai mult muntos, totuși, în văile munților, frigul nu se prea simte: dovadă, că pe la mînăstirea *Tismeana* și *Polovraci* se găsesc castanele dulci, care nu cresc de cât în țări mai calde de cât a nóstră. Pe acolo se face făină și pâne din ele.

3. Județul **Vîlcea**, ca și Gorjul, cuprinde numai munți și dealuri. Capitala e la *Rîmnicul-Vîlcei,* lîngă Olt, unde e și o veche episcopie.

Drăgășanii, tot aproape de Olt, e vestit pentru podgoriile sale.

Mircea cel bătrîn, care a zidit Tismeana, a zidit și mînăstirea *Coziei,* unde a trăit în tristată pînă la moarte Doamna Teodora, mama lui Mihai Viteazul, după ce a auzit de moartea fiului sĕu pe câmpia Turdei [1]).

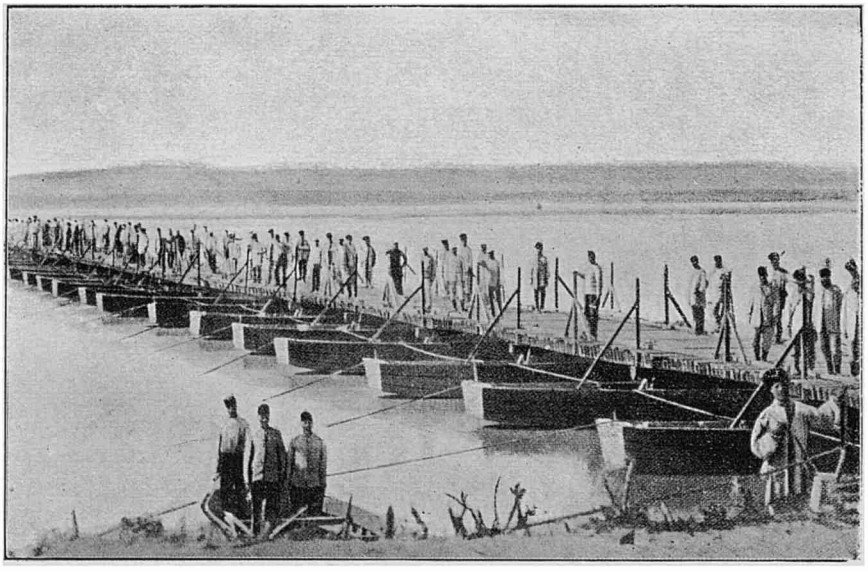
Trecerea Dunărei la Corabia.

4. Județul **Romanați** se întinde mai mult în șes. Capitala lui, *Caracal,* ca și Turnu Severin își trage numele de la un împărat roman.

[1]) Vezĭ bucata de cetire la urmă.

www.digibuc.ro

Corabia e un mic port la Dunăre. Pe aci au făcut soldații noștri un pod pe luntri și au trecut pe malul cel-l'alt să se bată cu Turcii.

5. Județul **Dolj** cuprinde mijlocul Olteniei.

Craiova, unde sta odinioara banul Olteniei, are mai mulți locuitori de cît Turnu Severin, Tîrgu Jiului, R.-Vîlcei, și Caracal luate la un loc. Unele din clădirile Craiovei sunt mai frumoase și de cât cele din București.

Calafat e port la Dunăre. — Ca să amăgiască pe Turci, să nu bage de seamă, că se face pod la Corabia, o parte din tunarii noștri au început a trage de la Calafat asupra Vidinului, ca și cum óstea ar fi avut de gînd să treacă pe acolo. Alături de tunuri sta și Domnitorul țărei.

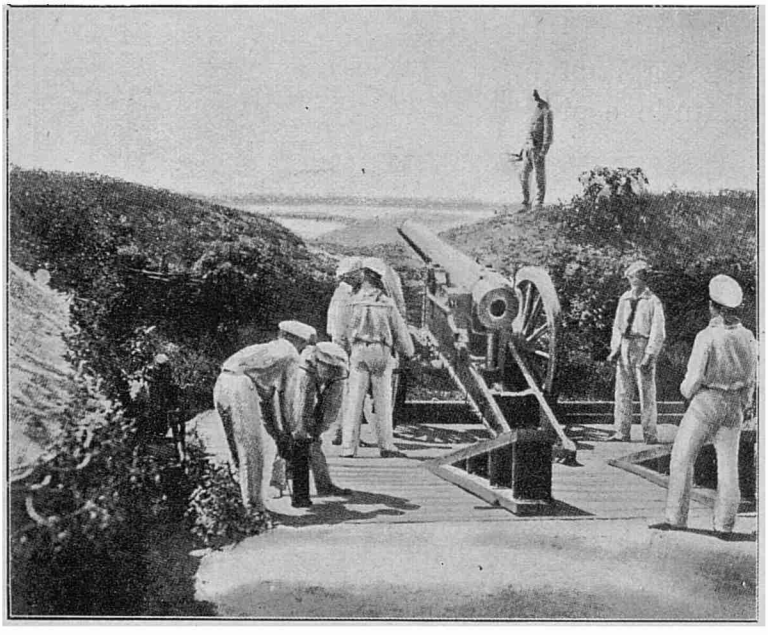

Tunarii trag asupra Vidinului.

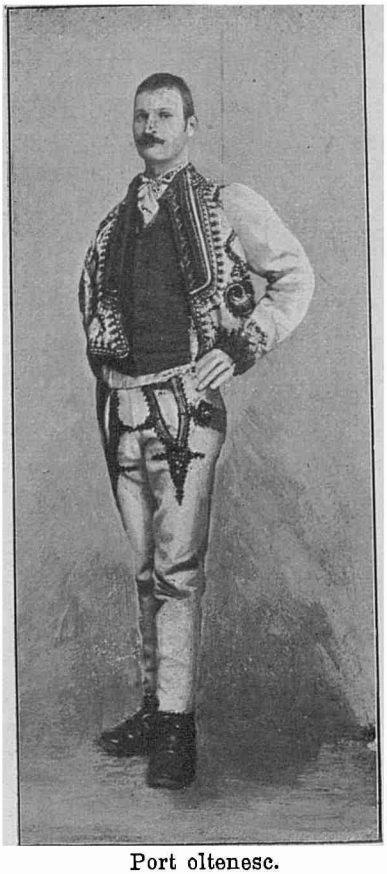

Port oltenesc.

Locuitorii în dreapta Oltului se numesc *Olteni*. Ei sunt oameni harnici, cu mare îndemânare, atât la lucrarea cânipului cât și la negoț. Ca semn că sunt hotarîți la treabă, lumea le zice în glumă că au 24 de măsele.

Portul lor e foarte frumos: pe cap poartă de obiceiu o căciuliță rotundă, neagră, iar hainele sunt de postav alb cu găitane negre, ceia ce le dă o înfățișare sprintenă ca a călăreților.

Oltenii s'au făcut de mult vestiți prin isprăvile lor. Mihai Viteazul, care ajunsese să stăpînească toată Dacia lui Traian, fusese ban al Olteniei înainte de a ajunge domn. Pe atunci Olteni aveau „mai marele lor“, care se numia *ban*. — Tot de peste Olt a eșit și Tudor Vladimirescu, alt Român vrednic, care ca și Mihai a fost ucis hoțește de streini.

www.digibuc.ro

HARTA V.

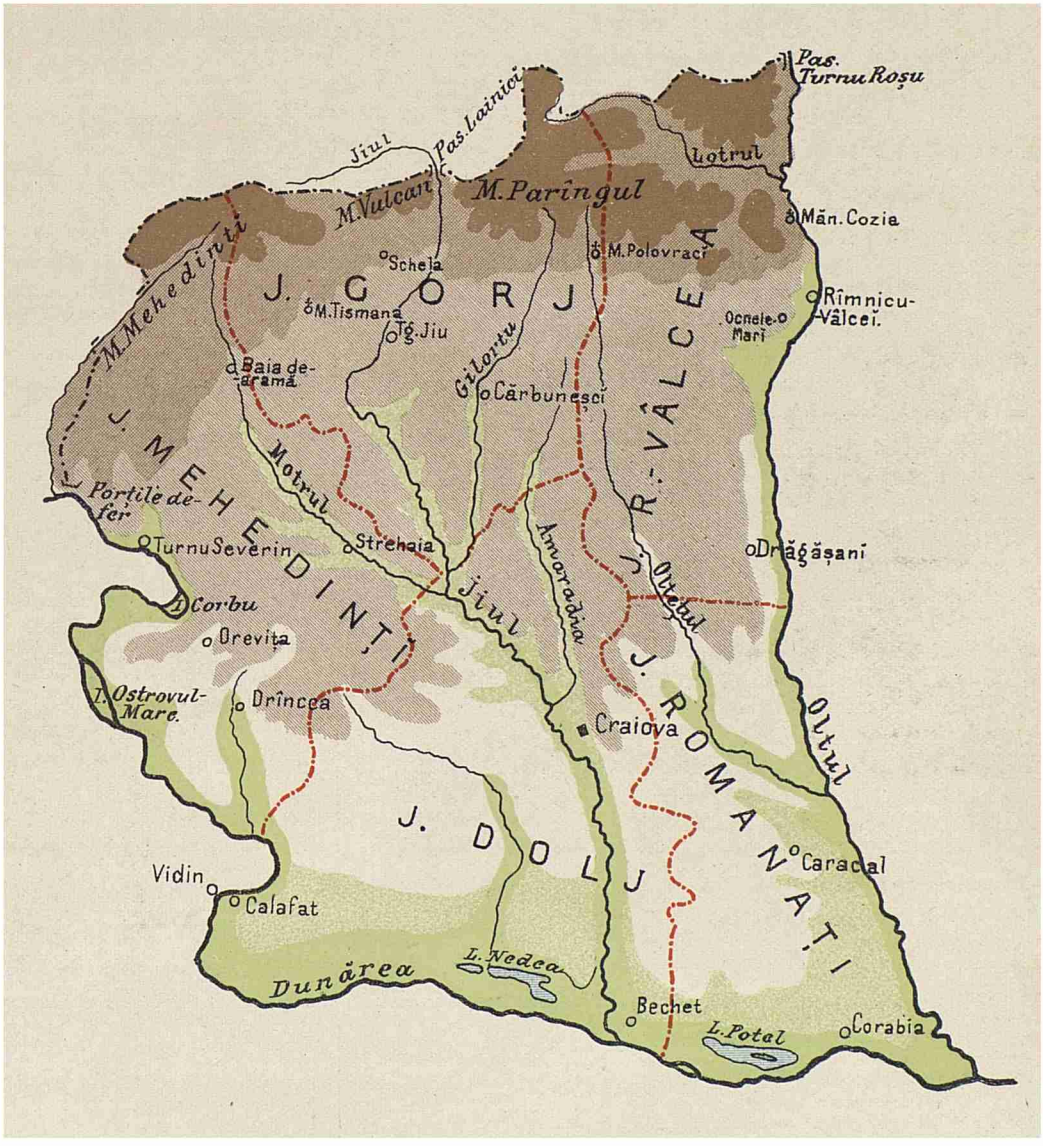

www.digibuc.ro

Cum stă ţara din dreapta Oltului cu privire la avuţie?

a) La *munte,* locuitorii cresc *vite,* tae lemne din *păduri* și fac *ţuică* din prune. — Vîlcea are livezile de pruni cele mai întinse; Gorjul mai puține, iar Mehedinți și mai puține.

Ţuica e însă o băutură vătămătoare. Mult mai mai mare ar fi cîștigul, dacă sătenii s'ar deprinde să usuce prunele, să aibă hrană peste earnă; să lucreze lemnul, și să-l vîndă lucrat (mese, scaune, căruțe); ori să crească vitele mai cu îngrijire spre a vinde mai cu preț *carnea, laptele* și *pieile* lor, — după cum se face de cea-l'altă parte a munților, în Transilvania.

Azi, dobitocul, care se vinde mai mult în această parte a țărei, e *porcul.* La Severin e un mare tîrg de porci.

Peste vară, locuitorii munților mai cîștigă ceva și de la orășenii, care vin să stea la munte. Bunăoară pe la *Govora,* și *Călimăneşti,* vin bolnavii să se lecuéscă la băi. — De la *Ocnele-Mari* se scoate multă sare.

b) Pe *dealuri,* locuitorii pe lîngă *semănături* se mai ajută și cu cîștigul de la *vii. Drăgăşanii, Oreviţa* și *Drîncea* sunt podgorii vestite în toată țara.

c) La *şes,* în spre Dunăre, nădejdea e în *porumb* și *grîu.*

Partea de grîu, care prisosește peste hrana localnicilor, e dusă la Dunăre și e încărcată pe corăbii. — Și pe aci locuitorii ar cîștiga mai mult, dacă s'ar face mai multe mori; și în loc de a vinde grîul, să-l macine mai întăi și să vîndă făina, care e mai scumpă.

Ţara dintre Olt şi Milcov

Ținutul acesta se aseamănă cu cel din dreapta Oltului: pămîntul se pleacă lin de la munte pînă în apa Dunărei. — Intăi vine zidul munților *Făgăraşului, Bîrsei* și *Buzeului;* mai jos stau ca treptele unei scări *dealurile,* dintre care cel mai însemnat e *Dealul-Mare;* iar jos de tot, se întind pînă în Dunăre *şesurile,* netede ca fața unei ape linistite. Cel mai insemnat șes e al *Bărăganului.*

1. **Munţii** din această parte a țărei sunt cei mai înalți din tot lanțul Carpaților. De la apa Oltului spre resărit, munții *Făgăraşului* se ridică întocmai ca un zid înalt și aproape fără știrbături. Din vîrful *Negoiului* (cel mai înalt din toate piscurile munților noștri), cînd e senin, vezi mai tot podișul Transilvaniei, iar spre miazăzi zărești în depărtare chiar și albia Dunărei. — Asemenea unui străjer suit în turn, cel ce urcă pe Negoiu, vede și cuprinsul cetății dintre munți și șesul dimprejur.

In tot lungul acestui zid nu e nici o trecătóre pînă în dreptul *Bucegilor*[1]),

[1]) Vezi bucata de cetire la urmă.

2699
www.digibuc.ro

unde sunt pasurile *Branului* și al *Predealului*. Apoi spre resărit încep munții *Bîrsei* și mai departe ai *Buzeului*, care sunt mai crestați și mai mici.

2. **Dunărea** culege apele și din această parte a țărei.

Așa, după ce a primit pe Olt, ea coboară mereu spre miază zi bătênd în malul bulgăresc, care e mult mai înalt de cât al nostru. Apoi de la o vreme începe a se încovoia ca și munții spre miază noapte, suind mereu pînă la Galați, unde îi ese înainte *Siretul*. Ast-fel că de la Severin și pînă la Galați ea se poate asemăna cu un arc.

Atâtea rîuri îi vin dinspre munți, în cât albia ei se lărgește din cale afară; apa, foarte lină, înaintează încet spre mare, și nu mai poate curge la un loc, ci se împarte în mai multe brațe, cuprinzênd la mijloc multe ostroave sau insule. De la un loc se desface buneóră brațul *Borcei*, care împreună cu Dunărea încinge *Balta Ialomiței;* apoi cele două mari brațe se unesc din nou și earăși se desfac pentru a cuprinde la mijloc *Balta Brăilei.*[1]) — Afară de acestea Dunărea mai are o sumă de brațe mititele, — pare că ar fi o frînghie groasă a cărei șuvițe se despletesc.

3. **Rîurile,** care vin să se adaoge pe aici la apa Dunărei, sunt următoarele:

Vedea și *Teleormanul,* care isvorăsc dintre dealuri și coboară la Dunăre cotind spre resărit, ca și cum s'ar feri de Olt.

Argeșul pleacă tocmai din apropierea Negoiului și se apropie de Dunăre tot pieziș, ca și Vedea și Teleormanul. De la o vreme îl ajunge din urmă tovarășul său mai mic, *Neajlovul,* și împreună cu dînsul se feresc și mai mult de Dunăre, pînă ce le ese în cale *Dîmboviția*, pornită ca și Argeșul tot din mijlocul munților. Apoi toate la un loc, prin albia Argeșului, se îndreaptă spre Dunăre, pe care o întîlnesc aproape de Oltenița.

Ialomița deasemenea, după ce coboară din munte și se unește cu tovarășa ei *Prahova,* face un mare ocol, ferindu-se și mai mult de Dunăre, pe care o întîlnește abia la gîtuirea dintre *Balta Brăilei* și *Balta Ialomiței.*

In sfîrșit, *Buzeul* și *Rîmnicul*, isvorînd de asemenea din munți, indată ce ajung în șes fac și ele ocoluri la fel cu al Ialomiței și stau să se îndrepte spre miază noapte, pînă ce le iese înainte *Siretul* și le îndreaptă îndărăt aducênd apele lor spre Dunăre.

Afară de rîuri mai sunt și o sumă de lacuri: *Suhaiul, Greaca, Calarașii* etc. Ele fac un fel de salbă lîngă Dunăre, și sunt așezate ca și cele din dreapta Oltului tot pe malul stîng, care fiind neted nu lasă apa să se scurgă spre mare.

Județele dintre Olt și Milcov

In acest ținut avem la munte 6 județe, numite toate (afară de Muscel) după numele unei ape mai mari, care trece prin ele.

[1]) Vezi bucata de citire la urmă.

www.digibuc.ro

HARTA VI.

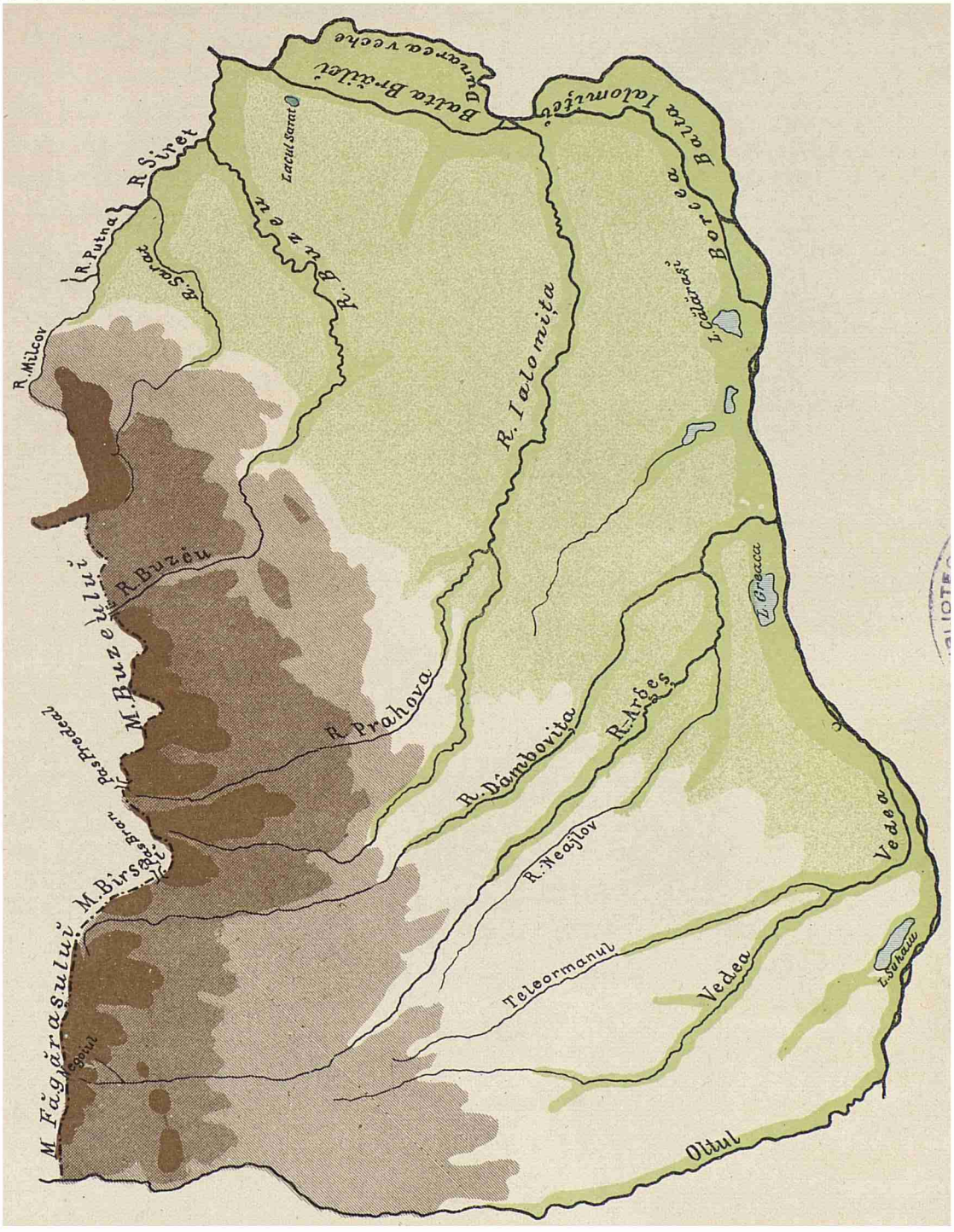

www.digibuc.ro

1. Județul **Argeș** are ca oraș mai însemnat *Piteștii*, lîngă apa Argeșului. Și tot pe apa aceasta, mai spre munte, e *Curtea de Argeș* numită astfel, fiind-că odinioară acolo era „curtea“ Domnitorilor țărei noastre.

Biserica din Curtea de Argeș.

Din vremurile acelea a remas orașului o biserică, cea mai frumoasă din toată țara, zidită de meșterul *Manole* în zilele lui Neagoe Basarab și înfrumusețată din nou în zilele regelui Carol I. — La Curtea de Argeș se află ca si la Rîmnicul-Vîlcei scaunul unui Episcop.

2. Județul **Muscel** are capitala la *Câmpul lung*.

S'a păstrat de la bătrîni știință că un prinț român, *Radu-Negru,* a venit de peste munții Făgărașului și s'a așezat la Câmpul-lung, întemeind astfel domnia țărei românești. Spre pomenire i s'a ridicat o statue în acest oraș, ca urmașii să-și aducă aminte de Domnii purtători de grijă pentru neamul românesc.

Fîntîna lui Manole.

3. Județul **Dîmboviţa** are ca oraș mai însemnat *Tîrgoviște.*

Și acest oraș a fost odată capitala țărei. Nu departe de el e așezată mînăstirea *Dealului,* unde se află capul lui *Mihai-Viteazul.* Capitalele acestea vechi din partea munților sunt o dovadă, că multă vreme Românii s'au adăpostit în văile munților, înainte de a se cobori spre șes).

4. Județul **Prahova** are drept capitală *Ploeștii,* un oraș cu clădiri mari și frumoase. În el s'a ridicat un monument spre pomenirea Vênătorilor, care au luat Griviția.

Soarta a făcut ca și în munții acestui județ, să fie o capitală locuită de Domnii țărei. Așa, vĕzênd Regele Carol I un loc

www.digibuc.ro

frumos pe valea Prahovei, la poalele Bucegilor, și-a făcut acolo un castel aproape de schitul *Sinaia*. Și clădindu-se cu timpul și alte case mari și frumoase, s'a ridicat în mijlocul munților un oraș vestit, un adevărat „raiu al cărui renume trece și peste hotarele României.“ Azi *Sinaia* a ajuns un fel de capitală de vară, rămânând Bucureștii drept capitală de earnă.

Castelul „Peleș“

5. Județul **Buzĕu** are un frumos oraș, *Buzĕu,* aproape de apa, care le-a dat numele la amîndoĕ.

6. Județul **Rîmnicul-Sărat** are capitala în *Rîmnicul-Sărat,* lîngă apa cu acelaș nume. Pe când cele d'intâi patru județe cuprindeau mai numai munți și dealuri, Buzĕul și Rîmnicul-Sărat se întind până departe în șes.

(Și mai e vrednic de însemnat că de la Pitești până la Rîmnic, mai toate orașele mari sunt așezate la poalele munților, unde începe șesul. Pricina e aceasta: locuitorii de la munte neavênd loc mult pentru arat se coboară cu lemne, fîn, vite, sare, păcură etc., pînă în aceste orașe, unde vin și locuitorii din șes cu grîu și porumb, făcênd astfel schimb unii cu alții. La mijloc s'au așezat deci negustorii și au făcut orașele).

*

In lungul Dunărei stau înșirate alte 6 județe, care se întind pînă în malul Dunărei (afară de Olt). Aproape toate și-au luat numele earăși de la câte o apă.

1. Județul **Olt** are capitala în *Slatina* pe malul frumosului rîu, de la care județul și-a împrumutat numele.

2. Județul **Teleorman** are capitala în *Turnu-Măgurele* și ca oraș mai însemnat *Alexandria.*

3. În județul **Vlașca,** orașul mai de seamă e *Giurgiul,* un port pe malul Dunării, în fața orașului bulgăresc Rusciuk.

In acest județ, pe apa Neajlovului, sunt *Călugărenii,* vestiți pentru marea biruință a lui Mihai Viteazul asupra Turcilor. — Vĕzênd Mihai că Turcii au trecut de la Rusciuk la Giurgiu și pornesc spre București, le-a eșit înainte să le ție calea la Neajlov; nu doară că ar fi o apă mare, dar curgênd încet pe șes face mlaștine, așa că Turcii trebuiau să treacă pe un singur pod. Acolo Mihai i-a întîmpinat la loc strîmt și i-a bătut.

4. Județul **Ilfov.** *Bucureștii,* așezat pe Dâmbovița, e capitală și a acestuĭ

www.digibuc.ro

HARTA VII.

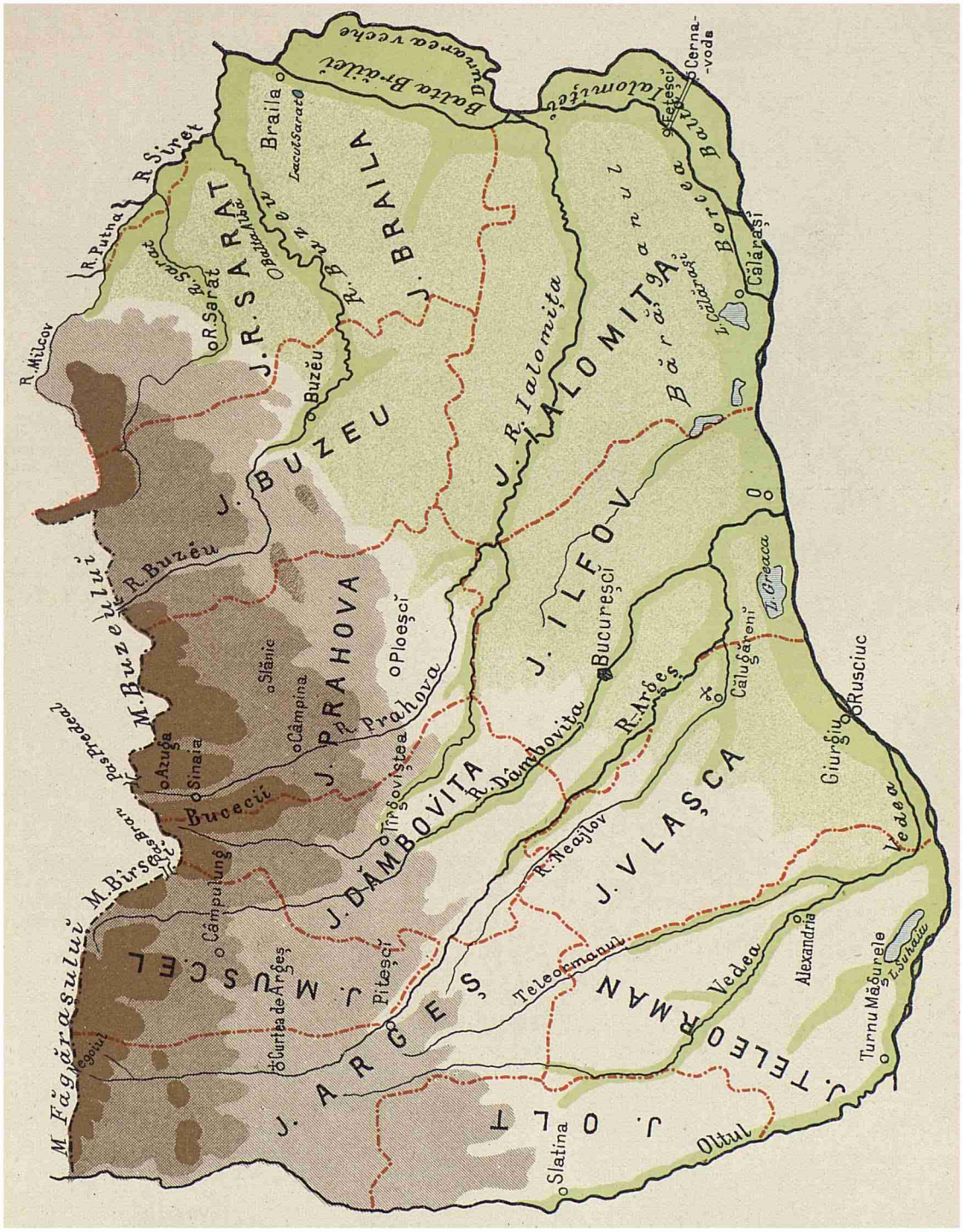

www.digibuc.ro

județ și a întregei țări. Ar trebui să pui 10 ori 20 de capitale mai mici, pentru ca să faci un oraș cât Bucureștii. Când îl privești din vîrful dealului de la Mitropolie, cât vezi cu ochii, casele stau dese unele lîngă altele.

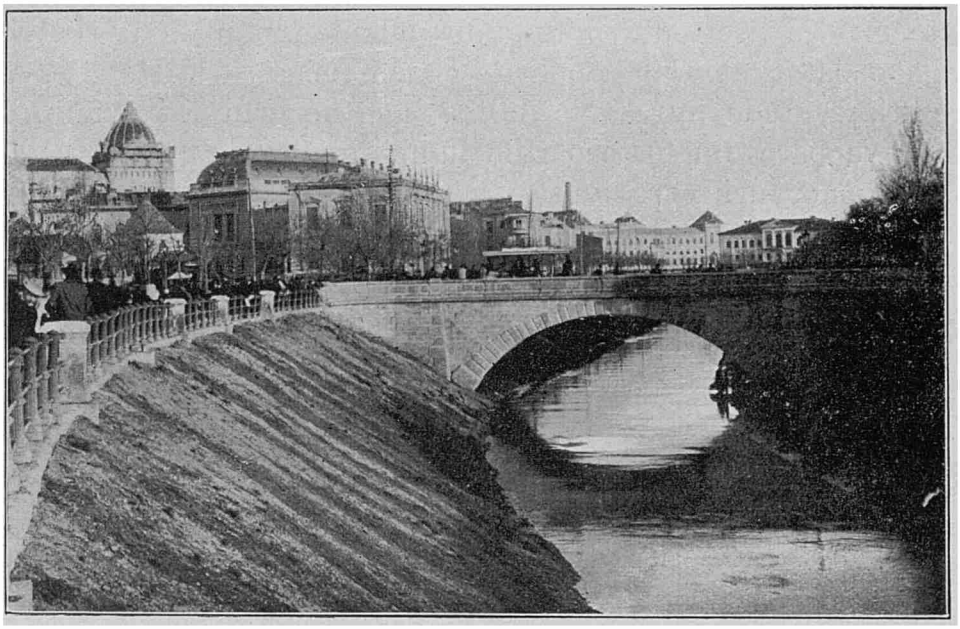

Vedere din București.— Un Pod peste apa Dîmboviței.

Prin mijloc trece o stradă numită a *Victoriei* sau a „biruinței", fiind-că pe aci s'a întors de la Plevna Domnitorul Carol I și oastea sa biruitoare.

De jur împrejurul orașului e însă șes întins; și pentru ca dușmanii să nu se poată apropia lesne de capitală, s'au ridicat de jur împrejur o cunună de redute sau *forturi,* unde s'au așezat tunuri. Așa că azi Bucureștii sunt o cetate foarte tare.

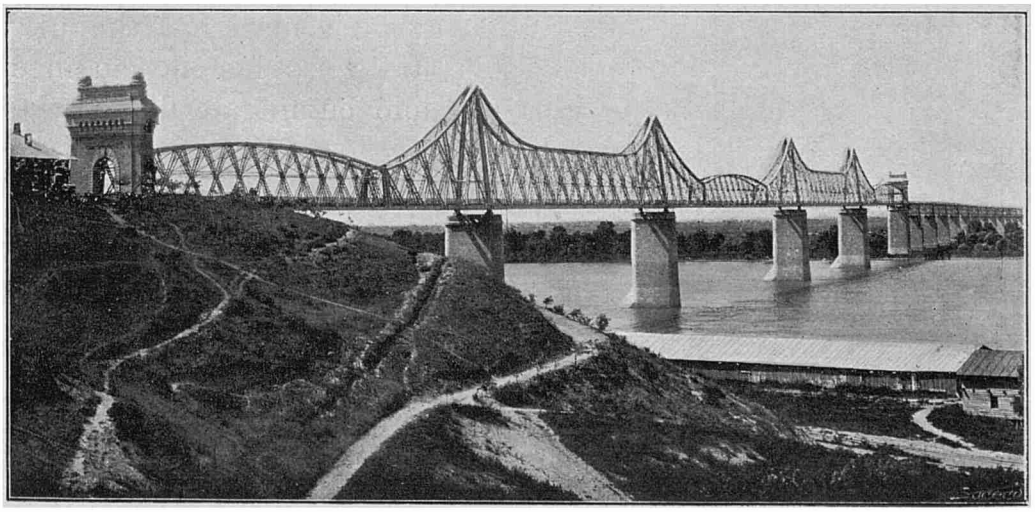

Podul Carol I (peste Dunăre).

www.digibuc.ro

5. Județul **Ialomița** are drept capitală *Călărași,* un port lîngă Borcea. Peste Balta Ialomiței trece marele pod *Carol I.*

6. Județul **Brăila** e numit astfel după capitala sa *Brăila.* Orașul fiind ars pe vremea Turcilor, a fost rezidit din nou cu multă regulă. Stradele merg întocmai ca firele din pînza unui păianjen.

Brăila e alături de Galați portul cel mai mare de la Dunăre. Are niște hambare uriașe, unde intră sute de vagoane de grîu și porumb. La mal stau în șir vapoare din toate părțile lumei, venite să cumpere grîu și să descarce alte mărfuri, care nu se găsesc pe la noi.

(Ca și la poalele munților, schimbul de mărfuri a făcut ca o sumă de orașe: Turnu-Măgurele, Giurgiu, Călărași și Brăila să stea înșirate pe Dunăre ca mărgelele pe ață. Dacă gurile Dunărei ar fi închise și corăbiile n'ar putea ești, ca să trimitem grînele noastre afară, și n'ar putea să ne aducă alte mărfuri în schimb, mulți din locuitorii acestor orașe ne mai avênd de lucru ar muri de foame și ar trebui să fugă din ele aiurea).

Port de la munte (din Muşcel).

Locuitorii

La munte, locuitorii ținutului dintre Olt și Milcov poartă haine albe strîmte. Femeile aŭ cămăși cusute cu multe flori și în unele locuri poartă pe cap pălării negre, la fel cu ale bărbaților.

La șes, atât vara cât și earna, bărbații poartă șalvari largi de lînă, ceia-ce le dă o înfățișare greoae; dar sunt siliți să poarte haine largi din pricina căldurilor prea mari din timpul verei.

Prin satele de la șes femeile au început a se înbrăca cu stofe cumpĕrate din oraș; unele nu mai știu să țească pânză ca înainte vreme.

Cum stă ţara dintre Olt şi Milcov din partea avuţiei?

a) La *munte* avuția e aceiași ca și în munții din dreapta Oltului. Locuitorii cresc *vite* și tae lemne din *pădure.* La aceasta se mai adaogă însă pe aici și multă păcură. Pe valea Prahovei, în deosebi pe la *Câmpina,* puțurile de păcură se țin lanț. Tot pe această apă sunt și multe fabrici: de *postav,* de *hârtîe,* de *sticle, var, ţinte,* etc. Și dacă mai punem la socoteală și *sarea,* care se scoate de la

www.digibuc.ro

Slănic, atunci Prahova stă în fruntea tuturor județelor prin felurimea bogățiilor sale.

Alături de județul Prahova stă, ca bogăție, Dîmbovița și Buzĕul, din care se scoate earăși multă păcură.

b) Pe *dealuri* averea de căpetenie sunt *prunii.* Prahova și Dîmbovița întrec cu livezile lor de pruni chiar și județul Vîlcea, care era cel mai bogat în dreapta Oltului.

In *vii* e mai bogat de cât toate Rîmnicul-Sărat. — Odinioară și în celel'alte județe viile eraŭ foarte întinse; le-a mîncat însă filoxera, așa că de ocamdată au rĕmas mai puține de cât în dreapta Oltului.

c) La *șes* bogăția stă în grîne. — Cât vezi cu ochii, câmpia e acoperită vara numai de lanuri de grîu și de porumb. Poți merge ceasuri întregi, pînă să dai de un copac.

Un dar deosebit pentru aceste șesuri sunt și unele bălți sărate a căror ape și nomol vindecă de multe boale. Așa e bunăoară *Balta Albă* și *Lacul Sărat,* unde vara se adună lume din toate părțile.

Ţara dintre Carpaţi şi Prut

1. **Munţii.** La apus se întinde un lanț de munți mai mici de cât cei înșirați pînă aici și mai crestați de ape. Ei poartă numiri deosebite : ai *Vrancei,* ai *Oituzului, Ceahlăul* și munții *Dornei.*

Dintre toți, cel mai înalt e Ceahlăul, din vîrful căruia zărești aproape toată țara pînă spre Prut. Seara, când soarele scapătă în dosul munților, plugarul de pe malurile Prutului vede în lumina roșiatică a apusului tot vîrful Ceahlăului ridicându-se deasupra celorl'alți munți întocmai ca o mînăstire.

Povestea spune că pe muntele acesta își păștea oile baba *Dochia* „cea cu multe cojoace".

Locul cel mai ușor de trecut peste acest lanț de munți e pe la pasul *Oituz.* Pe aci treceau oștirile domnilor noștri spre Transilvania. Se vede și pînă azi (ca și la Turnu Roșu) un turn ridicat pe valea Oituzului, unde păzeau soldații strîmtoarea.

2. **Dealurile.** Din munți te cobori pe dealuri, care se pleacă ușor pînă în lunca Siretului. Cunoscut între toate e Dealul *Odobeştilor,* vestit pentru viile sale.

La răsărit de Siret se întind apoi alte *dealuri* pînă în malul Prutului; dar acestea sunt așa de turtite, în cât dealul întreg ți se pare adesea ca un șes. Pe când dealurile înguste de la poalele munților sunt acoperite

www.digibuc.ro

mai mult cu păduri, cele dintre Siret și Prut sunt uneori arate pînă în vîrf: plugul tae pe ele brasda aproape tot așa de ușor ca și pe șes.

3. **Apele.** Ceia ce e Dunărea pentru apele coborîte din munți între Severin și Rîmnic, acelaș lucru e Siretul pentru apele, care isvorăsc din munții dintre Vrancea și Dorna. Siretul este deci ca un fel de *Dunăre mai mică:* aține calea tuturor acestor rîuri, le culege și le aduce spre Galați.

Suceava îi vine din Bucovina, unde e mormîntul lui Ștefan cel Mare și unde era odată capitala țărei.

Moldova isvorăște tot de acolo. — Se spune din bătrîni că pe apa aceasta s'a coborît Dragoș din Maramureș întemeind ca și Radu Negru o domnie dincoace de munți.

Bistrița, o apă limpede și repede, vine tot de peste hotar aducênd o mulțime de lemne și cherestea, care se încarcă pe vapoare tocmai la Galați.

Trotușul și *Putna,* rîul Vrancei, se adaogă și ele mai la vale. Astfel că Siretul se aseamănă cu un arbore, care ar avea ramuri numai pe o parte. Din stînga nu-i vine de cât apa *Bîrladului.*

In sfîrșit, plin de apă, după ce a mai luat cu sine și *Rîmnicul* și *Buzeul,* curgênd domol, Siretul se apropie de Dunăre mai în acelaș loc, unde îi ese înainte și Prutul, vecinul său de la isvor.

Prutul e ca un copac sărac de tot în ramuri. *Jijia,* care curge multă vreme alături, pare că ar fi un Prut mititel.

In deosebire de Siret, Prutul are însă pe de lături multe bălți și lacuri, dintre care cel mai mare e al *Brateșului,* aproape de Dunăre.

Județele dintre Prut și munți

In lungul munților sunt numai 4 județe:

1. Județul **Suceava.** *Fălticenii,* capitala lui, e un tîrgușor ai cărui locuitori sunt mai mult de jumătate streini.

Baia e vestită fiind-că acolo Ștefan cel Mare a bătut pe Matei, un rege unguresc, care venise cu oștire asupra țărei noastre.

2. Județul **Neamț.** Capitala e la *Piatra.* Cu toate că orașul e așezat în mijlocul munților, locuitorii din Piatra sunt mai mult de jumătate streini.

La *Răsboeni* a fost o luptă grozavă între Turci și Ștefan cel Mare.

3. Județul **Bacău,** numit astfel după orașul său mai de seamă, *Bacăul.* Mai jumătate din locuitorii acestui oraș sunt streini.

Tîrgul Ocnei e un orășel de munte cunoscut pentru sarea ocnelor sale foarte vechi.

De la Tîrgul Ocnei mai spre munte e *Slănicul,* renumit pentru isvoarele sale tămăduitoare. Prin frumusețea sa și prin așezarea între munți se aseamănă cu Sinaia.

www.digibuc.ro

HARTA VIII.

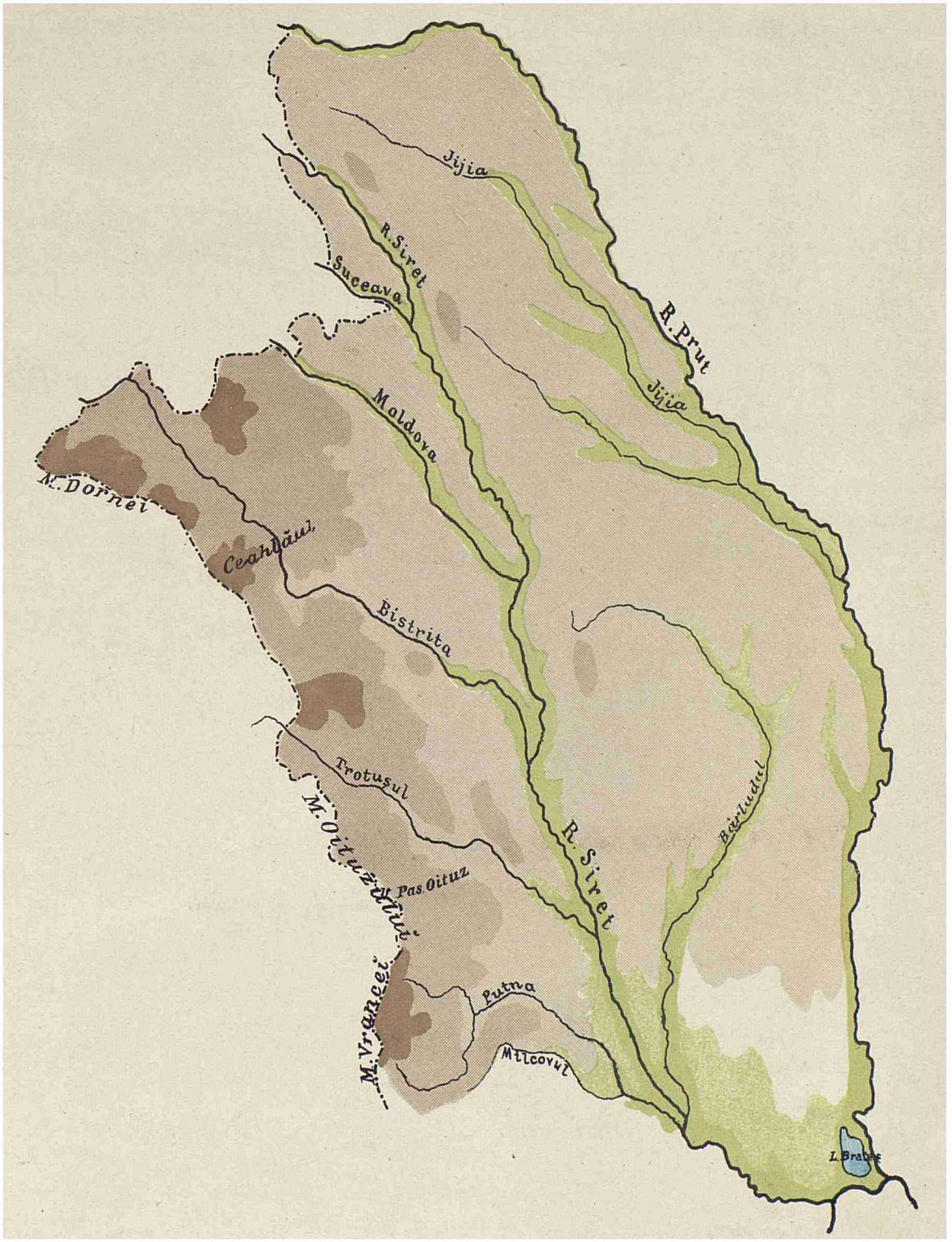

www.digibuc.ro

4. Județul **Putna,** numit astfel după rîul Putna, are capitala în *Focșani.* Odinioară orașul acesta era jumătate al Moldovei, jumătate al Munteniei, deși locuitorii erau de aceiași lege și vorbeau aceeași limbă. Pe vremea lui Cuza, granița aceasta a fost ștearsă. Azi orașul e întărit cu forturi aproape ca și Bucureștii, cu care se aseamănă prin așezarea sa pe un șes cu desăvîrșire neted.

Odobeștii și *Panciu* sunt două tîrguri vestite pentru podgoriile lor.

*

Intre Siret și Prut sunt alte 8 județe. In lungul Prutului stau:

Județul **Dorohoi,** după numele orașului *Dorohoi,* locuit mai mult de jumătate de streini.

Județul **Botoșani.** Capitala este în *Botoșani.* Și aci mai mult de jumătatea locuitorilor sunt streini.

Județul **Iași.** Orașul *Iași,* odinioară capitala întregei țări dintre munți și Nistru, e revĕrsat pe coastele unui deal, arĕtându-se de departe ca o panoramă foarte frumoasă. *Mitropolia* sa, Biserica *Trei Erarhi,* statuia lui *Stefan* și altor Români mari din trecut, sunt înconjurate azi de un neam cu limba și portul strein de al nostru.

Județul **Fălciu** are drept oraș mai de seamă *Huși,* unde e o veche episcopie.

Județul **Tutova** are de capitală *Bîrladul,* numit astfel după apa care curge în apropiere. Mai mult de un sfert dintre locuitori sunt streini.

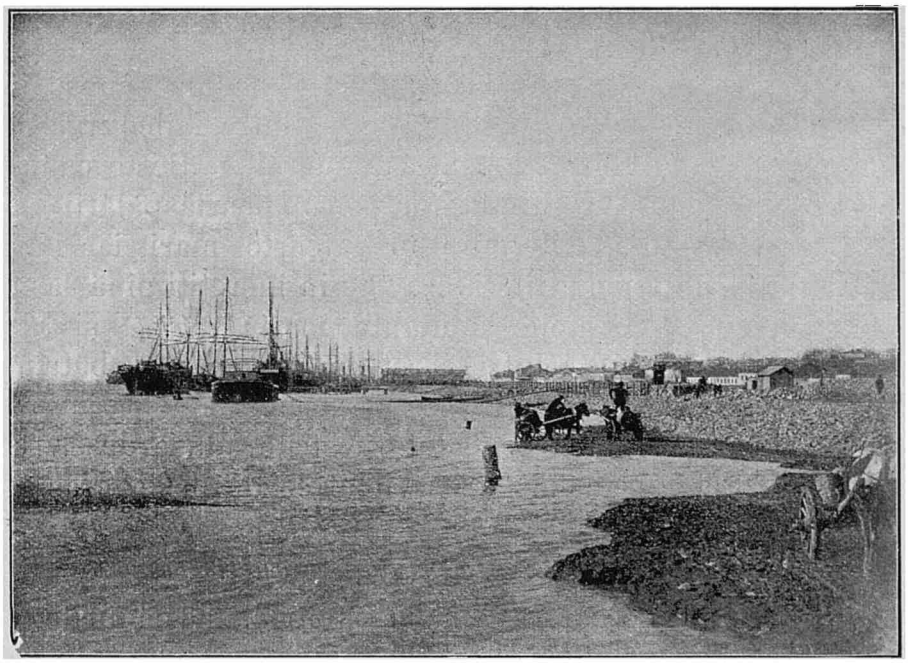

Vapoare în portul Galaților.

www.digibuc.ro

Județul **Covurluiu.** *Galații* e împreună cu Braila cel mai mare port la Dunăre. Pe aci vin cele mai multe mărfuri, care ne sosesc din țări streine. Orașul are și o episcopie.

Portul acesta e întărit ca și Focșani și București, cu forturi și cu multă oștire.

*

Rĕmân astfel la mijloc, fără să atingă hotarul, numai 3 județe.

Județul **Roman,** tăiat în două de apa Siretului. Capitala e în orașul *Roman,* așezat pe un deal frumos, aproape de locul unde Moldova se varsă în Siret. Aci e o veche episcopie.

La *Scheia,* pe malul Siretului, Ștefan a bătut într'o primăvară o oștire turcească venită să-l scoată din domnie. Pe câmpul din marginea satului se vede și azi movila unde s'au ciocnit oștirile.

Județul **Vasluiu,** tăiat în două de apa Bîrladului. Capitala are același nume și e locuit mai mult de jumătate de streini.

Racova e vestită prin marea biruință a lui Ștefan asupra Turcilor. — A patra zi de Bobotează, cu o oaste de 3 ori mai mică și strînsă mai mult dintre țărani, Ștefan i-a sfărîmat pe Turci, iar steagurile și pe pașii lor i-a trimis în dar pe la vecini.

Port de la munte

Județul **Tecuciu,** are capitala în orășelul *Tecuciu.*

Locuitorii

La munte portul a rĕmas românesc și se asemănă cu cel din munții dintre Milcov și Olt.

Bărbații poartă haine albe. Peste camașă se încing cu chimir, iar pe cap poartă pălării ori căciuli. — Pălăriile sunt însă foarte mari, iar ițarii foarte lungi și strimți, așa că vin încrețiți pînă la genunchi.

Femeile la munte poartă *catrință* și *ştergar* lung pe cap. — Intre Siret și Prut portul bătrînesc a început să se peardă. Mai ales femeile au început să se îmbrace cu stofe pestrițe aduse de Evrei, ceia ce le asemănă cu servitoarele de pe la oraș.

Cum stă ţinutul dintre Prut şi munţi cu privire la avuţie?

1) La *munte* locuitorii cresc *vite* (mai ales *oi*) și tae pădurile. Din brad fac scînduri, pe care le coboară cu *plutele* pînă la Galați. In deosebi se îndeletnicesc cu aceasta locuitorii din județul Neamț.

www.digibuc.ro

HARTA IX.

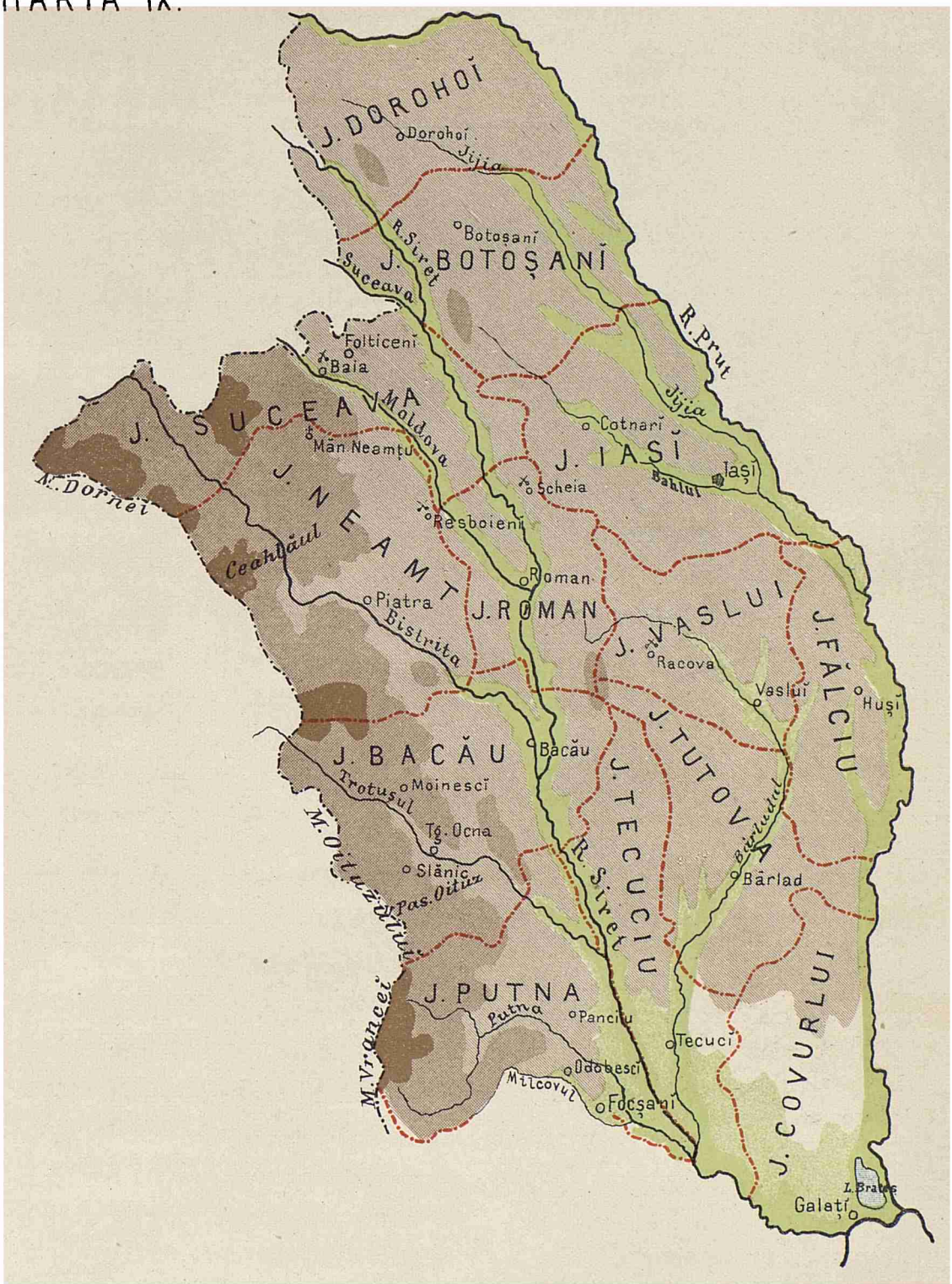

www.digibuc.ro

(Plutaşii leagă butucii unul lîngă altul în chipul unui pod. Deasupra pun scîndurile şi apoi pornesc pe Bistriţa în jos. — Noaptea trag la mal şi priponesc pluta cu un odgon, iar ziua toată plutesc la vale; cei ce o cîrmuesc fac foc deasupra şi-şi gătesc mîncare întocmai ca pe mal).

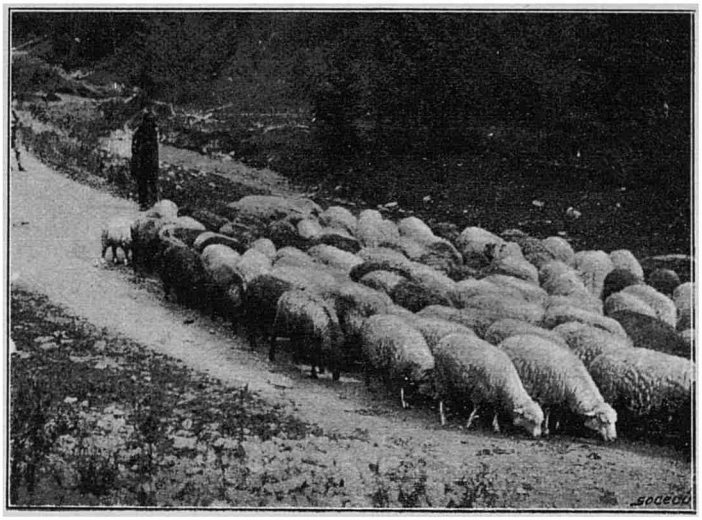

O mare bogăţie în munţii din această parte a ţărei e păcura şi *sarea*. Judeţul Bacău e un fel de repetire a judeţului Prahova. *Moineştii* se aseamănă cu Câmpina, după cum şi Slănicul e un fel de Sinae mai mică.

2) Pe *dealuri* sunt vii, mai multe şi de cât în dreapta Oltului şi chiar de cât pe dealurile dintre Olt şi Milcov.

Un sfert din toate viile acestea se găsesc însă numai în judeţul Putna pe a cărui pecetie e chipul unui om călare pe un butoiu.

Cele mai vestite podgorii sunt cele de la *Cotnari* (Iaşi), de la *Nicoreşti* (Tecuciu) şi de la *Odobeşti* (Putna).

3) Dar afară de vii, bogăţia cea mai de seamă a dealurilor şi a şesului stă în *grîne* şi spre malul Prutului în *vite*.

Grîul din susul ţărei e cel mai bun, iar *vacile* mari şi albe, dinspre Botoşani, sunt cele mai frumoase din toată ţara. Odinioară şi *caii* din ţinutul Prutului erau vestiţi. La Turci eşise vorba că „un cal moldovean plăteşte mai mult de cât o împărăţie“.

Din aceasta se vede că ţara dintre munţi şi Prut a fost destul înzestrată de Dumnezeu. Azi însă streinii au năpădit asupra ei; au luat negoţul din mânile Românilor şi acum se îndeasă să iea şi plugăria; iar de vină suntem numai noi Români, căci înainte vreme negoţul era o cinste pînă şi pentru feciorii de domn. Petru, fiul lui Ştefan cel Mare, venea cu carele cu peşte de la Galaţi, când i-a eşit înainte solii, să-i spună că e ales domn al ţărei.

www.digibuc.ro

Ţara dintre Dunăre şi Marea Neagră

Pămîntul cuprins între Dunăre și Mare (cam pînă în dreptul drumului de la Silistra la Mangalia) se numește *România de peste Dunăre.*

Dunărea, după ce s'a resfirat în *Balta Ialomiţei* și în *Balta Brăilei,* își adună apele din nou în fața Galaților. Apoi earăși începe a se împrăștia, și de la un loc se împarte în mai multe brațe formând o deltă în chipul unei labe de gîscă. Brațul cel mai mare e cel care trece pe la *Chilia*; cel din mijloc ese în mare pe la *Sulina,* iar cel dinspre miază-zi se numește al lui *Sf. Gheorghe.*

Cât vezi cu ochii marea e tulburată de apele Dunărei. Atâta apă varsa ea în mare!

Infățișarea pămîntului dintre Dunăre și Mare

Cine a trecut șesul Bărăganului în curmeziș și se apropie de Brăila, vede cu mirare că dincolo de Dunăre se ridică earăși niște înălțimi în chip de munți. Vîrfurile lor sunt așa de ascuțite și crestate ca și ale Bucegilor.

Adevărul e că numai chipul lor e semeț, dar înălțimea e mică întocmai ca a unor *dealuri.* Și anume, din cotul pe care îl face Dunărea la Galați, pleacă 3 dealuri: al lui *Isac*, al *Niculiţelului* și al *Babadagului*, care se pleacă încet spre Mare.

Partea de miază-zi a României de peste Dunăre e din contra mai mult netedă. Și dacă n'ar fi mulțimea movilelor, pe alocurea ai crede că te afli pe un *şes* ca al Bărăganului.

Apele. Fășia de pămînt dintre Dunăre și Mare fiind îngustă, nu se poate aduna destulă apă spre a face rîuri mari.

Taiţa și *Teliţa,* care se varsă în lacul Babadag, sunt niște pîrae. Sai de pe un mal pe cel-l'alt, fără să te uzi.

In schimb, lacurile se țin lanț și pe marginea dinspre Dunăre și pe cea dinspre Mare. *Raselm* e cel mai întins dintre toate; el are spre mare numai o mică portiță.

Judeţele. O graniță în chip de Z desparte România transdanubiană în 2 județe: al Tulcei și al Constanței.

Județul **Tulcea** are drept capitală orașul *Tulcea* așezat pe malul Dunărei la poalele unui deal. Cel ce vine cu vaporul îl cuprinde cu ochii dintr'o dată.

In oraș s'a ridicat statuia lui Mircea cel Bătrîn ca pomenire despre stăpînirea din vechime a Dobrogei; iar alături, pe o colină, se înalță un stîlp de piatră în amintirea războiului din 1877, când ținutul acesta a fost lipit earăși la România.

www.digibuc.ro

HARTA X.

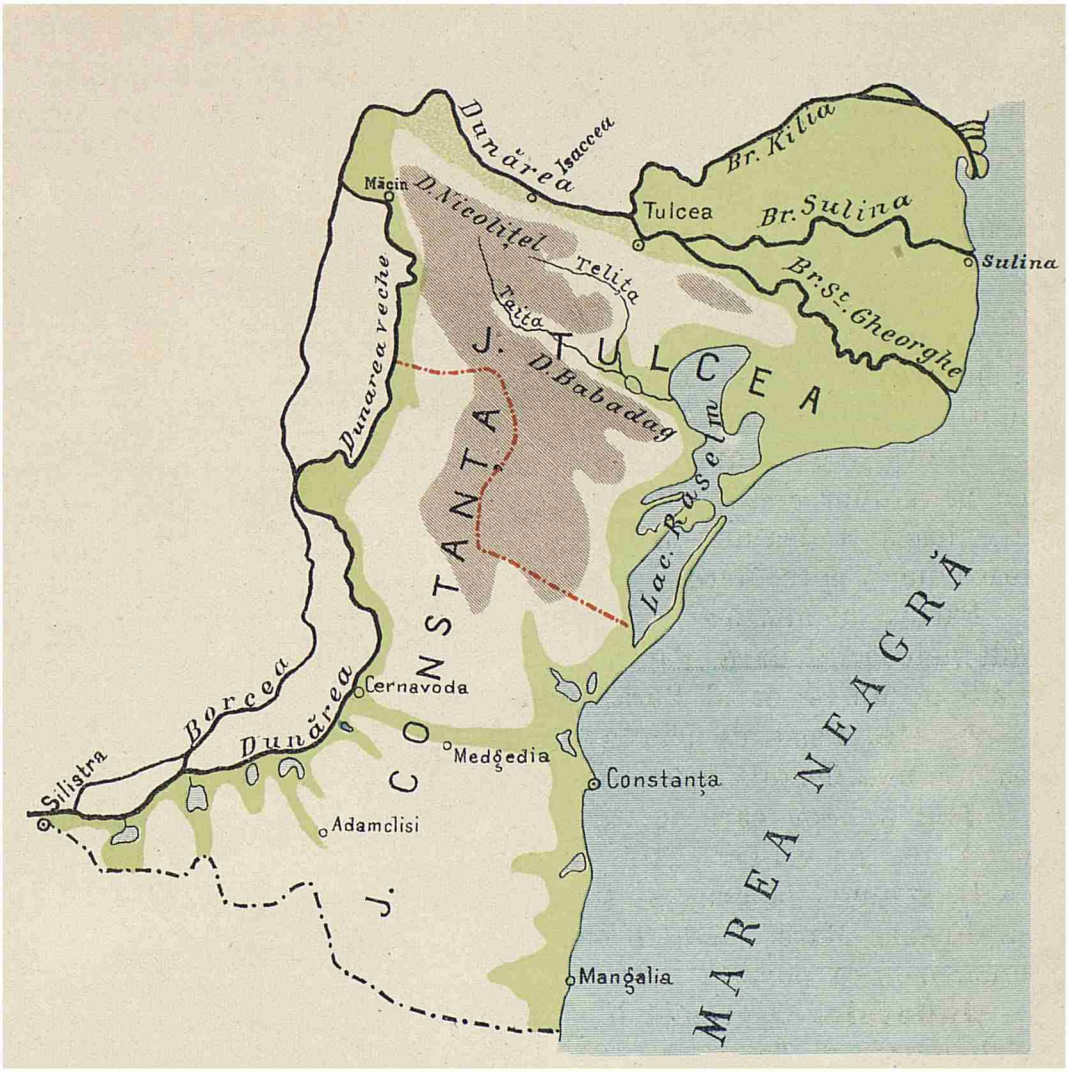

www.digibuc.ro

Tot lîngă Dunăre, la poalele dealurilor, stau *Măcinul* și *Isaccea*, iar la Mare e *Sulina*, poarta prin care intră corabiile pe Dunăre.

Județul **Constanța** se numește astfel după frumosul oraș al *Constanței* așezat pe o mică peninsulă.

Tot pe malul Mării e *Mangalia* aproape de granița bulgărească.

Megidia e un tîrgușor așezat pe drumul, care duce de la podul Carol I spre Constanța. E vrednic de însemnat că tocmai în lungul acestui drum pămîntul României de peste Dunăre e lăsat *mai jos* și are lacuri, ca și cum Dunărea s'ar fi vărsat vreodată pe aci în Mare.

In lungul acestei adîncături, strămoșii noștri, Romani, au ridicat 3 valuri mari de pămînt și de peatră, ca să apere țara de năvălirea dușmanilor.

La *Adam-Clisi* s'a găsit și un fel de turn ridicat de împăratul Traian după biruința asupra Dacilor.

De altfel peste tot, în România de peste Dunăre, se văd urmele cetăților și lagărelor romane.

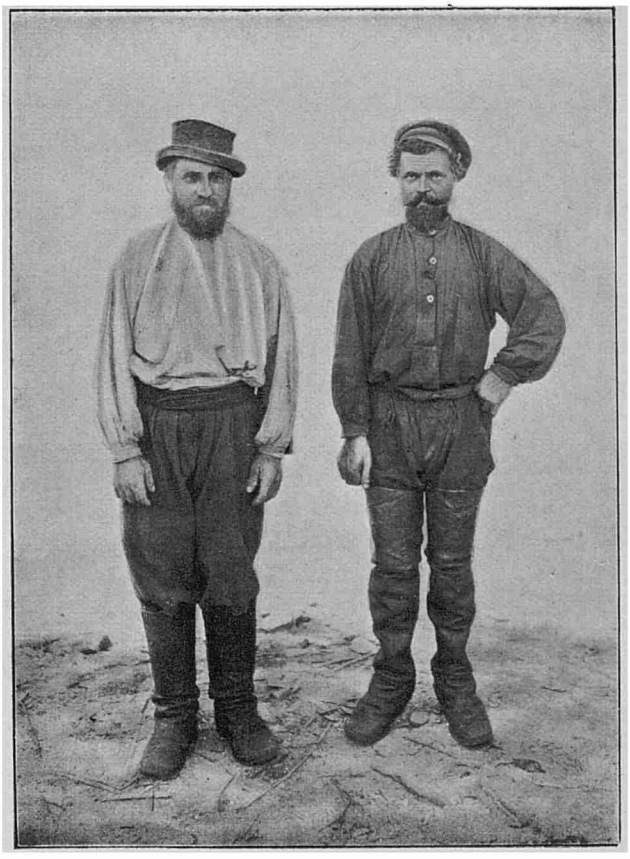

Lipoveni

Locuitorii: Incepênd de la Porțile de Fer pînă la Mare, Românii s'au întins[1]) pe amîndouĕ malurile Dunărei. In colțul dintre Dunăre și Mare mai sunt încă rĕmași din vremea Turcilor puțini *Turci, Tătari, Nemți, Lipoveni* și *Bulgari*. Dar în fie-care primăvară țĕranii, care n'au pămînt dincoace de Dunăre, trec dincolo și astfel se fac mereu sate noi.

Cum stă acest ținut din partea avuției?

Românii de peste Dunăre sunt tot plugari, dar țin mai ales *vite multe*. *Oile* sunt fumurii, căci așa le plac locuitorilor pentru căciulele și hainele lor. *Caii* sunt mărunți, dar foarte sprinteni. In deosebi Tătarii au cai frumoși.

[1]) Vezi harta.

www.digibuc.ro

Pe dealurile de lîngă Dunăre sunt și *vii* frumoase și se scoate din aceste dealuri și *peatră* multă, cu care se acoperă stradele orașelor.

Tatarce.

In sfîrșit, bălțile de lîngă Mare și de lîngă Dunăre sunt pline de *peşte,* în cât se trimite și în alte țări.

Dar bogăția cea mai mare a acestui ținut e vecinătatea cu *Marea:* toate mărfurile, care vin pe Mare sunt mai eftine de cât cele care ne vin cu trenul pe uscat, fiind-că o corabie încarcă foarte mult și vine cârmuită de câți-va oameni cu ajutorul pânzelor; pe când încărcarea în vagoane e grea, iar pentru tren trebuesc mulți oameni și mulți cărbuni, ceĭa ce scumpește aducerea mărfei.

Și cum Dunărea înghiață earna, singurul loc pe unde putem cumpĕra eftin totdeauna e Sulina și Constanța. De vîndut asemenea: peste earnă *grânele, păcura, sarea, vitele*

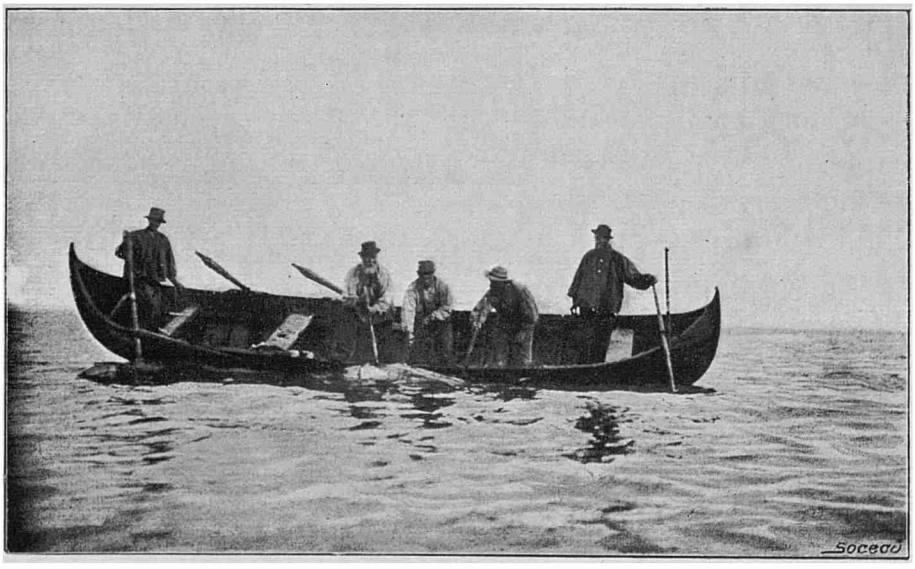

Pescari pe mare.

... noastre nu le-am putea vinde în țări streine, dacă n'ar fi podul peste Dunăre și portul Constanța, unde apa nu înghiață nici odată. — De ne-ar lipsi

www.digibuc.ro

deci portul Constanței și al Sulinei, țara noastră ar fi în privința negoțului ca un hambar al cărui lacăt e închis. De aceia după dreptate, putem zice, că bogăția cea mai mare a României de peste Dunăre e **„marea“.**

Bucovina

Acum 100 și mai bine de ani, ținutul Bucovinei a fost rupt din țara noastră și de atunci și pînă azi a rămas sub stăpânirea Nemților. Când treci granița suind pe apa Siretului ori a Prutului, vezi *aceleași pământ, aceiași locuitori* și auzi *aceiași limbă* ca și în România.

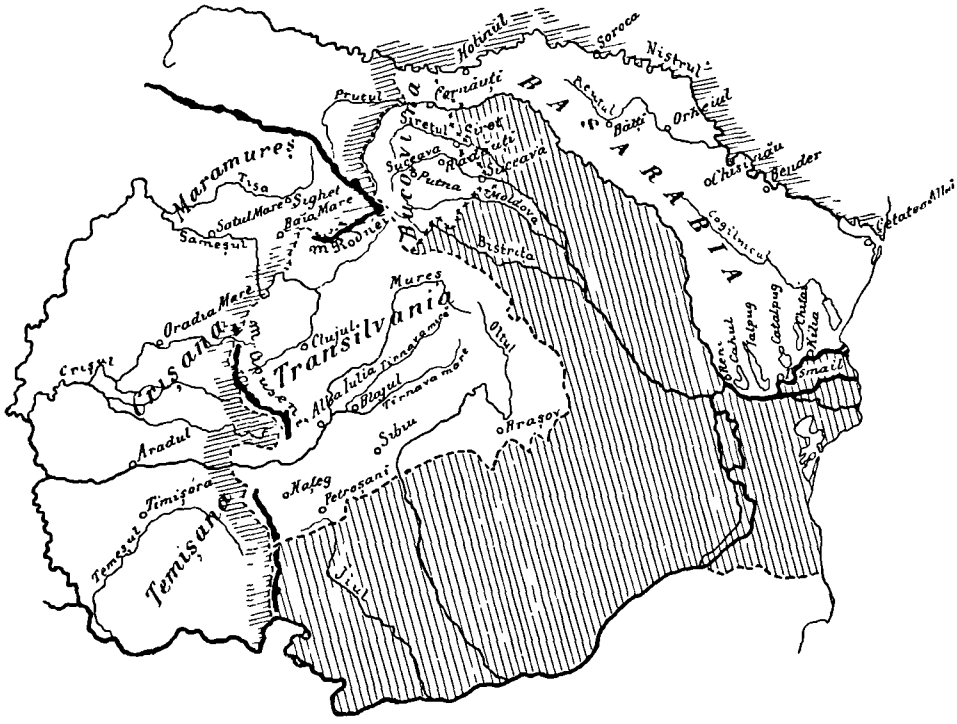

Spre răsărit pământul Bucovinei e deluros, iar spre apus[1]) se înalță munții Carpați, din care își aduc apele lor: *Bistrița, Moldova, Suceava, Siretul* și *Prutul,* adică cele mai multe din rîurile mari ale țării noastre. — Fiind udată de atâtea isvoare și ape, Bucovina e frumoasă ca o grădină, de unde a eșit și vorba: *Dulce Bucovină, veselă grădină!*

Bogăția pământului stă în cereale. Grîu se seamănă mai puțin de cât în regatul României și lipsa lui o împlinesc *cartofii.*

Vitele sunt de soiuri alese și foarte bine îngrijite.

[1]) Vezi din nou harta de început.

www.digibuc.ro

Locuitorii. Când Bucovina a fost deslipită de trupul țărei noastre, locuitorii erau numai *Români*. Indată după aceia au început a năpădi peste ea streinii.

Român din Bucovina.

Rutenii, un neam de aproape cu Rușii, au prins mai jumătate din țară.

Evreii, alungați din alte țări, s'au strîns aici și azi sunt aproape jumătate cât Românii.

Nemții sunt pe sfert cât Românii. — Nemții singuri le-a fost cu ceva de folos Românilor, fiind-că i-au deprins să îngrijească mai bine pământul și vitele.

In totul însă Românii suferă. Veneticii i-au strîmtorat din toate părțile punênd stăpînire pe pământul nostru strămoșesc.

Orașele cele mai însemnate sunt:

Cernăuții, capitala Bucovinei, unde e și scaunul mitropolitului român.

Siretul, Rădăuții și **Suceava,** care odinioară a fost capitala întregei țări de la Nistru și Mare pînă la munți. — Azi orașul lui Ștefan cel Mare e un tîrgușor năpădit de Evrei.

La mânăstirea *Putnei* e mormîntul marelui Domnitor, care ca și Mircea a avut ochii nu numai spre munte, dar și spre Marea Neagră numită pe atunci „lac moldovenesc".

Țara dintre Prut și Nistru

Cât pământ e între munți și Prut, mai tot atâta e între Prut și Nistru. Ținutul acesta numit **Basarabia** e cea din urmă bucată de pământ, pe care streinii ne-au luat-o cu deasila (acuma vre-o 90 de ani). Jumătate din țara lui Ștefan cel Mare a rămas astfel în mâinele Rușilor. Perzênd Basarabia am perdut și o bună parte din țărmul mărei, ce se numise odinioară „lac moldovenesc".

Infățișarea pământului e la fel cu cea dintre Prut și Siret: peste tot vezi aceleași *dealuri turtite*[1]), pe care plugul umblă în voe aproape ca pe șes. Spre miază-zi însă se întinde un mare *șes,* al *Bugeacului,* un fel de prelungire a Bărăganului.

Rîurile sunt mici și lenește, în tocmai ca cele dintre Prut și Siret. Cele mai însemnate sunt:

[1]) Vezi earăși harta de la inceput și de la pagina 31.

www.digibuc.ro

Rĕutul, care adună apele din toată partea de sus a țărei. El face multe bălți, după cum arată și numele orașului *Bălți* așezat pe valea sa.

Bîcul trece pe la Kișinău.

In schimb, lacurile sunt foarte mari și se țin lanț în lungul Dunărei și al Mărei. *Cahul, Ialpug, Catalpug* și *Chitai* sunt cele mai mari.

Locuitorii sunt și la vorbă și la port întocmai ca cei dintre Siret și Prut; dar și aici au început să se îndese streinii. Slujba în biserică se face rusește, o limbă pe care Românii n'o pricep. In armată le vorbește earăși rusește, iar pe săteni îi duce prin țări depărtate, unde mor în lupte cu lifte păgâne, înstreinați de locul unde s'au născut.

Avuția e la fel cu cea dintre Prut și Siret. *Caii* sunt frumoși, înalți, lungi în trup, și se vînd și în alte țări. *Viile* sunt foarte întinse: vinu din Basarabia e dus pînă departe înăuntrul Rusiei.

Cu toate acestea, din causa streinilor și a multor nevoi, Românii din Basarabia sufer ca și cei din Bucovina. Une ori sufăr și de foamete.

Orașele cele mai de seamă sunt acestea:

Kișinăul, capitala Basarabiei. In toate țările cu limba românească nu-i nici un oraș, care să se apropie mai mult de București: vine cam cât jumătatea Bucureștilor.

Cetatea Albă e cam de mărimea Galaților.

Benderul, Soroca și *Hotinul,* vechile noastre cetăți de pe malul Nistrului, pe care le-am apărat într'atâtea lupte contra Tătarilor și Cazacilor, au remas azi în mîna Rușilor.

In lungul Dunărei de asemenea: *Reni, Ismail* și *Chilia* sunt păzite de oștire streină, care poate să ție calea corăbiilor ce vin pe Dunăre, să cumpere grîul și porumbul nostru.

Înăuntrul țărei sunt mai însemnate *Bălțile* și *Orheiul.*

Țara dintre munți și cea din șesul Tissei

Carpații fac o cunună închizênd la mijloc podișul *Transilvaniei.* Astfel țara aceasta se aseamănă cu o cetate înconjurată de ziduri înalte.

In fața zidului foarte înalt de la *Făgăraș,* se ridică spre miază noapte zidul mai tot așa de înalt al munților *Rodnei;* iar spre apus se ridică *Munții apuseni,* închizênd astfel cetatea din tóte părțile.

Rîurile. Dinăuntrul acestei cetăți înalte rîurile es mai ales spre apus, pe unde zidul munților e mai mic:

Mureșul curge prin mijlocul podișului primind pe cele 2 *Tîrnave* și apoi ține calea tot spre apus pînă se varsă în Tissa.

Sameșul, făcut din două ramuri, pornește tot spre apus, dar găsind o

www.digibuc.ro

poartă deschisă se întoarce spre miază noapte și ajunge mai repede în albia Tissei.

Tot spre Tissa se îndreaptă *Crișul* făcut din trei ramuri și *Temeșul.*

Singur *Oltul* apucă spre miază zi și nimerind spărtura de la Turnu Roșu ajunge în Dunăre mai deadreptul de cât toate apele Transilvaniei.

Avuția. Și podișul Transilvaniei și șesul dinspre Tissa e o țară binecuvîntată cu tot felul de roade:

Grîul cel mai bun dĭn lume e acela, care crește în șesul *Banatului,* adecă între Mureș și Dunăre.

Pe șesul de lîngă Tissa pasc herghelii de *cai* frumoși ca și cei din Basarabia și de pe malul Prutului. De acolo cumpărăm și noi pentru călărașii nostri.

Boii mari, albi, cu coarnele foarte lungi, sunt vestiți în toate țările dimprejur.

In sfîrșit, din munți se scoate **aurul.** In aur *Munții apuseni* sunt mai bogați de cât toți munții țărilor vecine; iar **sarea** se găsește grozav de multă mai în tot cuprinsul Transilvaniei.

Se vĕd și azi gropile de unde aurul și sarea se scoteau chiar pe vremea strămoșilor noștri Romani.

Fer se găsește mai ales în munții din apropierei Sarmisagetusei.

Argint se află în munții Rodnei.

Cărbuni de pămînt se găsesc la isvorul Jiului (la *Petroșeni*). — Toate trenurile Ungariei ard cărbuni din Transilvania, pe când noi ne avênd destui, aducem cărbuni pe M. Neagră, cumpĕrându-i din țări depărtate.

Locuitorii. Pe podișul Transilvaniei, pe munții care o înconjoară, și pe șesul Tissei, trăește *aproape* **jumătate** *din neamul nostru.* Acolo sunt *Românii cei mai* **vechi,** fiind-că de acolo au eșit și s'au împrăștiat neamul nostru în jurul Carpaților.

După moartea lui Decebal, strămoșii noștri Romanii, au început a scoate *aurul* din Munții apuseni și *sarea,* pe care o coborau cu plutele pe Mureș; au făcut *drumuri* așternute cu piatră, care se vĕd și pînă azi; au ridicat *cetăți* întocmai ca în Italia.

Așa de mulțumiți erau locuitorii acestei țări, în cât toată lumea îi zicea: *Dacia cea* **fericită.**

Dar fericirea urmașilor lui Decebal și Traian n'a durat multă vreme. Dinspre răsărit, din țări sărace, au început a roi spre țara noastră oameni de neam selbatec, după cum vin lupii earna la prădat, când îi răsbește foamea. Mulți au venit și s'au dus, de nu li se mai știe de urmă.

Între cei ce au venit mai târziŭ au fost și *Ungurii,* care s'au suit în ceta-

www.digibuc.ro

tea Transilvaniei prin partea de la apus, unde zidul e mai mic, și o parte au remas acolo și pînă astăzi.

A mai venit pe urmă și un neam de oameni mai de seamă *Saşii,* care așezându-se printre Românii din Transilvania le-au adus nu numai necazuri, ci și oare care bine, fiind oameni foarte gospodari.

Portul Românilor de peste munți. Cel din dreapta e din Maramureș.

Româncă din Seliște.

Așa se face, că azi, Românii de peste munți au între ei și pe Sași și pe Unguri cu care nu trăesc în pace. — Fiind însă asupriți, ei s'au răsculat acum vre-o 100 de ani sub *Horia,* care a fost schingiuit și ucis de Unguri; dar după vre-o 50 de ani s'au sculat earăși sub *Iancu,* regele munților apuseni.

Orașele. Cele mai însemnate orașe ale Transilvaniei sunt în apropierea pasurilor, de oare ce orășenii trăesc mai mult din negoț, și nicăeri nu e loc mai bun pentru negustorie de cât aproape de pasuri, unde se adună drumurile și se întîlnesc drumeții pentru a vinde și cumpĕra.

Braşovul e aproape de pasul Predeal. Din acest oraș veneau spre noi mărfurile numite „brașovenie“.

Sibiul e așezat nu departe de Turnu Roșu. — Când a trecut Mihai pe la Turnu Roșu, a întîlnit aproape de Sibiu, la *Şelimbru,* armata ungurească și a sfărîmat'o; apoi a intrat în Sibiu primit fiind cu mare alaiu.

Alba Iulia e în calea negoțului de pe valea Mureșului. — După biruința de la Șelimbru, Mihai a intrat în Alba Iulia earăși cu mare alaiu și s'a încununat domn al Transilvaniei, ștergênd granița de la Turnu Roșu.

www.digibuc.ro

Clujul e aproape de spărtura, pe care coboară Crișul în șesul Tissei. *Blajul,* aproape în mijlocul Transilvaniei, e tîrgul unde s'au adunat Românii și au hotărît să se scoale împotriva Ungurilor acuma vre-o 50 de ani.

Pe din afară de munți se întinde altă cunună de orașe: *Sighetul* și *Baia-Mare* stau la poalele munților Rodnei. *Satu-Mare, Oradia Mare, Aradul* și *Temișoara* stau înșirate pe șesul Tissei ca niște santinele împrejurul cetății.

Sași.

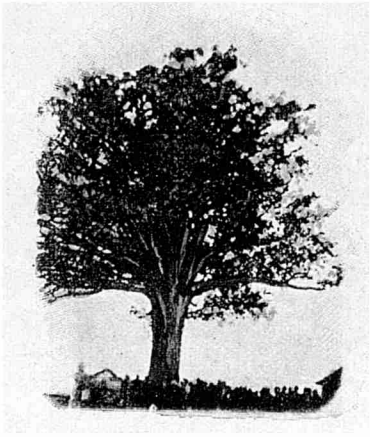

Stejarul lui *Horia*

Dar din toate ținuturile de peste munți cel mai scump ne este ținutul *Hațegului.* Acolo a fost Sarmisagetuza, unde a murit Decebal, iar în locul ei a ridicat împăratul Traian orașul *Ulpia Traiana,* capitala cea dintâi a neamului nostru.

Scump de asemenea ne este și *Făgărașul,* de unde a plecat *Radu Negru,* și *Maramureșul,* de unde *Dragoș* a plecat de rĕul Ungurilor și a venit să întemeieze țara dintre munți și Nistru.

Incheiere

Din toate acestea se vede că Românii plecând din podișul Transilvaniei s'au întins de jur împrejur coborîndu-se pe șesuri ca și rîurile.

Dacă tot pămîntul locuit de Români ar fi remas ca pe vremea lui Traian, sub o singură stăpînire, nici o țară în toată împrejurimea n'ar fi fost așa de îndestulată ca a noastră.

Dar venind streinii peste noi, fie care au smuls câte o bucată din trupul țărei noastre.

www.digibuc.ro

O singură dată, de la Traian pînă azi, neamul nostru a mai fost strîns la un loc sub o singură domnie. Asta s'a întîmplat pe vremea lui **Mihaĭ Viteazul,** care a șters toate granițele dintre Români. Fiind biruitor peste Dunăre contra Turcilor; biruitor în Transilvania contra Ungurilor, și biruitor pînă în Bucovina, el s'a încununat *Domn al* **tutulor** *Românilor.*

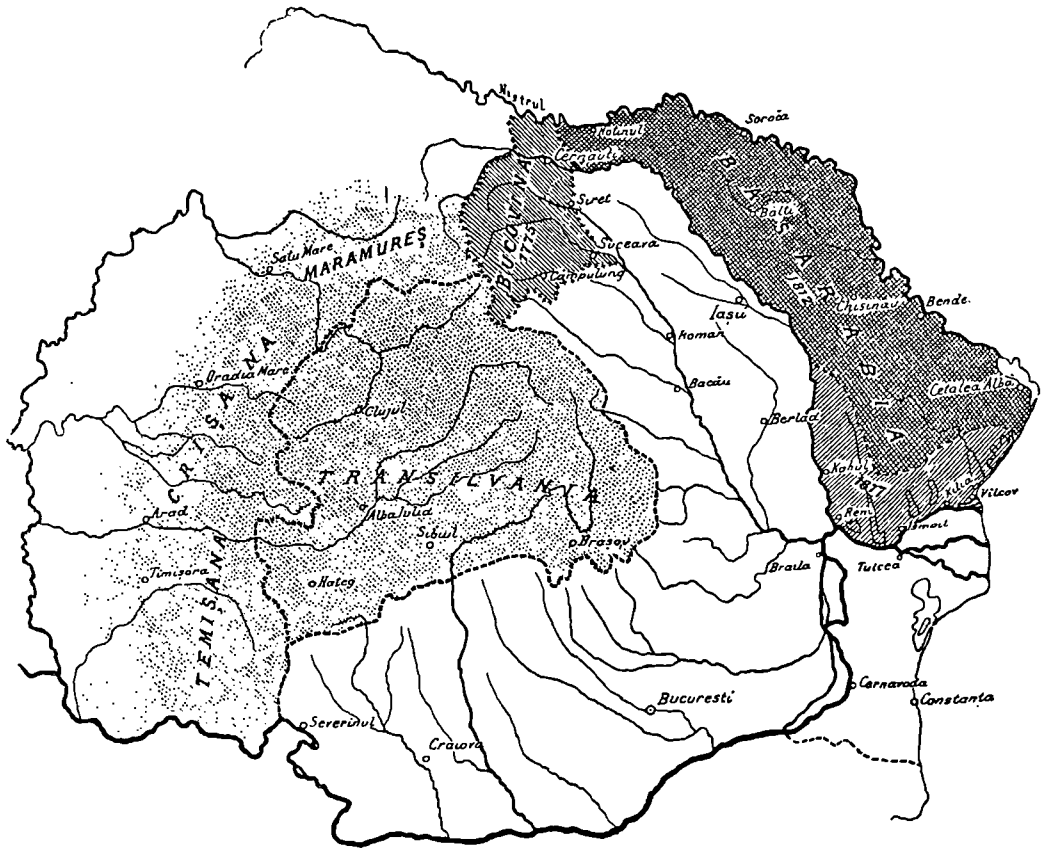

Dar neînspăimântatul Voevod a fost ucis hoțește pe câmpia *Turdei* aproape de apa Mureșului.

Trupul Domnului lovit de securea dușmanilor a stat svîrlit o zi întreagă pe locul care se numește *Câmpia lui Traian;* dar capul a fost adus și îngropat cu cinste la monastirea Dealului, unde se poate vedea și azi. Și ca să fie deapururi pomenite vitejiile acestui mare urmaș al lui Traian, i s'a făcut la București chipul în bronz, ca să-l vadă Românii și să le pară tot-deauna rău de moartea lui cea jalnică, fiindcă de atunci streinii au pus earăși stăpînire pe multe din ținuturile românești asuprindu-le.

www.digibuc.ro

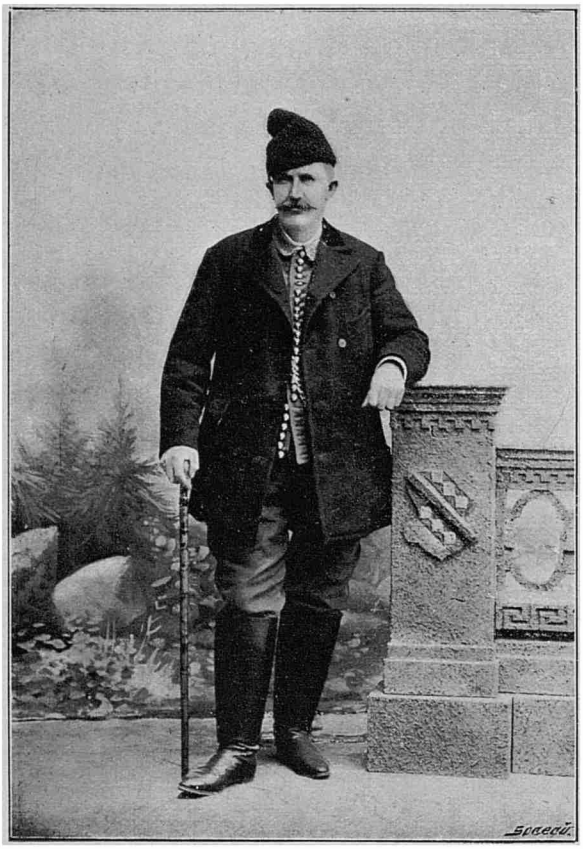

Bănățan (meseriaș).

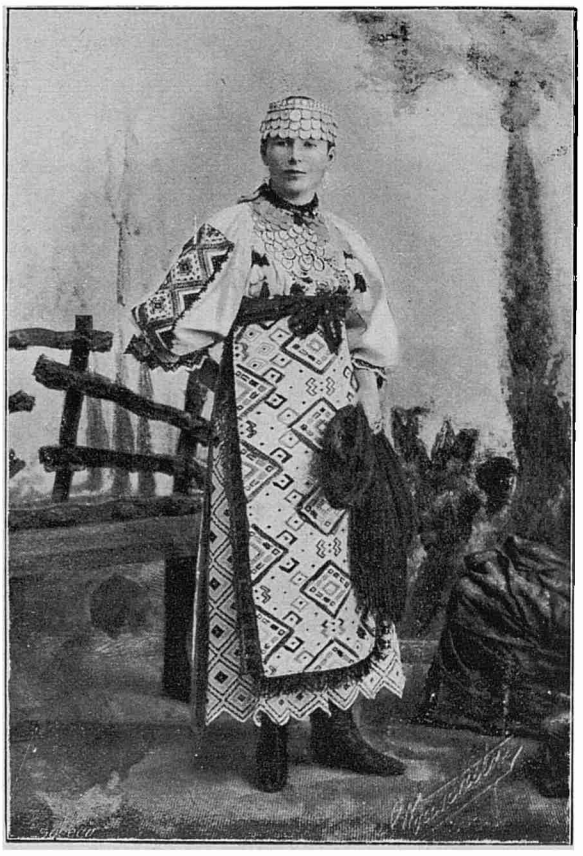

Bănățeancă

Românii din Macedonia

Afară de Românii din vechia Dacie mai sunt Românii și în *Macedonia*. Trăind departe de noi ei au un graiu cam deosebit de al nostru, dar la nevoe tot ne putem înțelege.

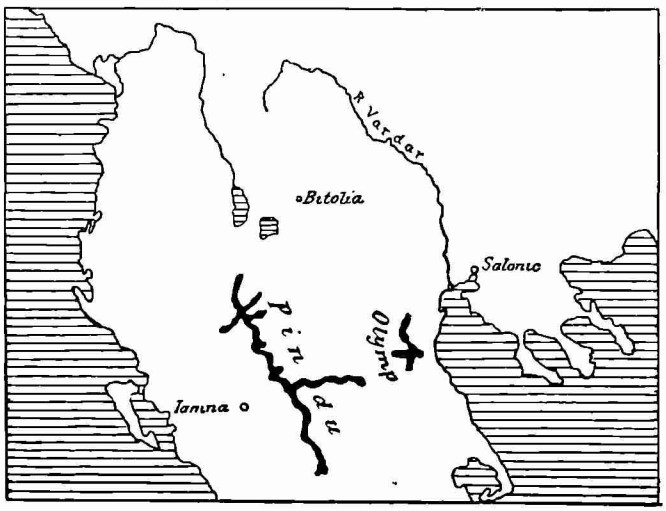

www.digibuc.ro

Țara lor e muntoasă. Cel mai cunoscut munte e *Pindul.* Rîul cel mai însemnat e *Vardarul.*

Bogăția cea mai de seamă a Românilor Macedoneni stă în *oi,* dar mulți se ocupă și cu *negoțul,* la care sunt foarte îndemănateci, căci sunt deștepți și mai nu e unul, care să nu știe a ceti și scrie.

Portul lor este earăși deosebit de al nostru. Aduce puțin cu cel oltenesc.

Orașele cele mai însemnate sunt: *Ianina* și *Bitolia,* iar capitala țărei e la *Salonic.*

Odinioară *Aromănii,* căci așa se numesc Românii din Macedonia, erau neamul cel mai tare în dreapta Dunărei. Ei au dat dintre ei impĕrați a căror faimă se dusese pînă departe în alte țări ținênd în ascultare și pe Greci și pe Bulgari.

Români macedoneni.

www.digibuc.ro

Câte-va bucăţi de lectură

Lupta dintre Romani şi Daci pentru **podişul** Transilvaniei

Pentru Transilvania, care seamănă cu o cetate, a fost odată o luptă crîncenă între un mare împărat şi un rege mare.

Pe podiş şi prin munţii dimprejur, trăia un neam de oameni, care se numiau *Daci*. Ei purtau opinci, sumane, iţari şi cojoace de piele de oae, aproape la fel ca şi ciobanii noştri de azi. Regele lor, *Decebal*, sta la Sarmizagetuza (unde e Haţegul) şi de frica lui tremurau toate neamurile dimprejur.

Dincolo de Dunăre se începea împărăţia romană, pe atunci cea mai mare şi mai puternică de pe faţa pămîntului. Dar chiar şi împărăţia aceasta plătia Dacilor bir, căci se întîmplase să aibă câţi-va ani un împărăt netrebnic, care toată ziua prindea muşte, şi astfel Dacii biruiseră pe Romani.

Ruşinea însă n'a durat mult. La câtva timp după împăratul cel mişel, s'a suit pe scaunul împărăţiei un om ager la minte şi harnic, pe care copiii îl pomenesc şi azi, când umblă cu pluguşorul:

Şi-a pornit mai an,
Bădica *Traian*
Şi-a încălecat pe un cal
Cu frîul de aur, cu potcoavele de oţel...

Şi în adevăr, a şi pornit impĕratul cel mare de la Roma, şi-a venit cu mulţime de oaste pînă la Dunăre, mergênd mai mult pe jos în rînd cu soldaţii.

Oştirea romană s'a lovit cu a lui Decebal, şi de astă dată Dacii au rĕmas biruiţi, iar Traian socotind că duşmanii i-au luat frica, s'a întors cu oastea acasă scăpîndu-şi astfel ţara sa de ruşinea birului.

Dar n'a trecut mult şi aude că Decebal nu se lasă bătut, ci se pregăteşte earăşi de luptă. Atunci vĕzênd Traian ce primejdioşi vecini sunt Dacii, şi-a pus în gînd să le cuprindă toată ţara. A venit din nou la Dunăre; a făcut un pod ai cărui stîlpi se mai vĕd şi azi, şi a pornit cu oastea spre munţi.

Aci era tot greul. Dacii se aţineau la trecători şi prăvălind stîncile i-au ucis lui Traian mulţime de soldaţi. In sfîrşit, după mari opinteli, Romanii au pătruns până la Sarmisagetuza, unde s'a încins o luptă pe viaţă şi pe moarte; iar Decebal simţind că-i scad puterile, ca să nu păţească ruşinea de a fi prins, a dat foc cetăţei şi s'a ucis singur împreună cu toţi căpitanii oştirei sale. Astfel s'a sfîrşit viteazul rege şi cu el s'a sfîrşit şi domnia Dacilor asupra neamurilor dimprejur.

Atunci împăratul Traian, vĕzênd ce greu i-a fost să cuprindă cetatea aceasta a podişului Transilvaniei, de teamă să nu mai cadă în mînele altor duşmani, care să-i facă pe urmă earăşi supărare, a zidit din nou Sarmisagetuza dându-i numele său, *Ulpia*

www.digibuc.ro

Traiana, şi-a adus acolo mulţime de soldaţi, lăsându-i să stăpânească pe veci pămîntul cucerit.

Astfel din Dacii, câţi mai rămăseseră, şi din Romani, s'a întemeiat neamul nostru românesc. Şi pînă azi, ciobanul din munţi şi plugarul de la şes, când se uită noaptea pe cer şi vede brîul cel cu multe stele, zice că acolo e *Calea lui Traian,* adecă drumul pe care a venit împăratul cel mare şi bun [1]), intemeietorul neamului nostru.

Porţile de Fer

Ca să intre în regatul românesc, Dunărea tae în curmeziş zidul Carpaţilor pe la *Porţile de Fer.*

E aşa de strîmtă albia pe acolo, în cât adeseori între munte şi apă abia ai loc unde să pui piciorul. De aceia împăratul Traian, când a venit asupra Dacilor, a pus în câteva locuri să tae un drum în stîncă. Se vede şi pînă azi cum au scris soldaţii cu cuiul în piatră, că pe acolo a trecut oştirea harniculuï împĕrat.

Şi nu numai că e greu de mers pe mal, dar şi pe apă e greu să treci; căci Dunărea nici pînă azi n'a putut rupe toată temelia muntelui. Colţii stîncilor es încă în faţa apei, care isbindu-se de ei spumegă, pare că ar fi pusă la foc. Când fluviul scade, colţii aceştia negri, care stau în curmezişul Dunărei, ţi se par ca un grilaj uriaş pus acolo înadins, să nu lase apa să se scurgă spre Mare. De aceia se şi numeşte locul *Porţile de Fer.*

Trebue să fie meşter cîrmaciul, care trece cu luntrea ori cu vaporul prin aceste porţi. O clipă, dacă n'ar băga de seamă, şi luntrea lovită de stînci se preface în ţăndări pierind în valurile înspumate ale fluviului.

Plîngerea Doamnei Teodora, mama lui Mihai Viteazul, când s'a făcut călugăriţă la mânăstirea Cozia

Aicea m'a ajuns vestea de sfîrşirea zilelor drag fiului meu Mihail Voevod şi de necazul fiilor lui prin ţările streine. Fui de plîngere şi de suspine şi ziua şi noaptea.

După aceia cu vrerea şi ajutorul Domnului din cer şi de plîngerea mea, Sfinţia lui s'a milostivit din înaltul Cerului, m'a auzit şi i-a scos din ţările streine, şi i-a adus în ţara de moştenire. Eară ei îndată au cugetat şi au venit la sfînta mânăstire Cozia, la bătrîna şi jalnica lor mamă. Şi dacă se adunară unii cu alţii, mare plîngere şi suspinuri au fost între ei de jalea lui Mihai Vodă şi de patima ce a păţit-o în ţĕrile streine Doamna Stanca şi fiul ei Ion Nicola Vodă şi Doamna Florica fie-sa.

Şi în loc de Teodora s'a chemat mama lui Mihai Viteazul *Teofana* jălind în mânăstirea Cozia, la malul Oltului, pe fiul său pînă la moarte.

---

[1]) Cât a fost de bun şi de mare intemeietorul neamului românesc se vede şi din aceasta împrejurare. Un episcop trecînd pe lîngă o piatră, unde era săpat chipul lui Traian, făcênd dreptate unei văduve, a intrat înduioşat în biserică şi s'a rugat la Dumnezeu să-l erte pe Traian, că nu se creştinase. Dumnezeu l'a ertat, dar i-a zis episcopului să nu se mai roage şi pentru alţii.

www.digibuc.ro

Balta Ialomiţei

Cine străbate vara şesul Bărăganului şi vede în toate părţile numai sămănături: grîu, grîu şi earăşi grîu, rămâne uimit, când ajunge la malul Dunărei şi dă cu ochii dintr'o dată de viaţa cea atât felurită din albia uriaşului fluviu.

Drumul de la Bucureşti spre mare trece tocmai pe unde Dunărea e mai lată, şi astfel a fost nevoe să se zidească pe aci un pod (cel mai lung din lume), pentru a lega un mal de cel-l'alt. Aşa că azi, călătorul leneş, care ar pregeta să colinde cu luntrea prin cotiturile braţelor Dunărei, poate în puţină vreme să vadă de sus, din marginea podului, toate *ostroavele* şi *bălţile* din curmezişul ei: o panoramă cum nu se poate mai frumoasă.

Şi în adevăr, slăvită privelişte e valea aceasta a Dunărei!

Cât vezi cu ochii, în dreapta şi în stînga podului se întind ostroave acoperite cu *păduri de sălcii,* iar pe alocurea cu *bălţi* sau ezere, pe deasupra cărora sboară stoluri de *pescăruşi, raţe* şi alte păseri sălbatece.

Pe malul bălţilor, vezi preumblându-se cu pas rar, *stîrcii* roşcaţi, subţiri în picioare şi lungi în gît, alături de *berzele,* care în margină pîndesc cu luare aminte broaştele şi alte vietăţi mărunte, neputênd înainta la adînc, unde pescuesc *pelicanii* cei cu guşa mare.

Dar afară de paseri, ceia ce înveseleşte mai mult privirea călătorului e mulţimea *oilor* şi cirezilor, care pasc earba mai tot-deauna verde a insulelor dospite de apă; precum şi hergheliile de *cai,* care speriaţi de uruitul trenului, pornesc la goană împroşcându-se unii pe alţii cu noroiul copitelor.

Dunărea toată, în *Balta Ialomiţa,* ţi se pare ca o mare grădină împrejurată cu apă şi plină cu lacuri, pe care ochiul nu se mai satură privindu-le.

Dar să ieai seama . . . Dacă de la munte, din zăpadă ori din ploi, coboară apă prea multă şi undele cresc, grădina acésta e în primejdie să fie acoperită cu vite şi cu păstori cu tot. Apa pătrunde în bălţi; ostroavele se îngustează pe încetul; unda se ridică pînă în crengile sălciilor, şi abia ici şi colo mai remâne câte un *grind* mai ridicat, unde oile şi caii speriaţi se adună căutând să scape de puterea valurilor.

Şi nu rare ori, unde seara înoptase o turmă împrejmuită de apă, dacă unda se înalţă, ochiul numai zăreşte a doua zi de cât o seninare de ape, din care singure pasările au mai scăpat cu viaţă.

Bucegii

Bucegii sunt vestiţi prin frumuseţa lor între toţi munţii ţărei noastre.

Spre poale, în valea Prahovei, coastele acestor munţi sunt îmbrăcate cu păduri de brad şi de fag; dar cu cât te sui mai sus, cu atâta copacii se răresc, se sgrîbulesc de frig, şi de la un loc stîncele rămân goale înălţîndu-se spre cer ca nişte uriaşe turnuri pe jumătate dărîmate.

De aceia, când îi priveşti de jos, din valea Prahovei, ai crede că toată culmea acestor munţi e crestată ca un ferăstrău. Dacă te urci însă pînă sus, vezi cu mirare, că spinarea muntelui nu e ascuţită, ci e lată. E un adevărat podiş, peste care stă aşternută zăpada mai pînă în mijlocul verei. In Mai, când la şes se coc cireşele, pe vîrful Bucegilor zăpada tot nu s'a topit încă. Unele flori răsar dea dreptul din zăpadă, ca şi cum ar resări din pămînt.

www.digibuc.ro

Abia în mijlocul verei, culmea muntelui se desbracă de haina sa de ghiață, și atunci tot podișul se acopere cu o earbă măruntă ca peria, presărată cu flori în fel de fel de fețe.

Dar atât. Earba are vîrful Bucegilor. Copaci nu se vĕd nicăeri. Doar *bujorul* de munte (un copăcel pitic) înveselește cu florile sale roșii pustietatea acea înaltă, iar din loc în loc se mai întind și câte-va pîlcuri de *jnepeni* — niște brazi mititei, culcați la pămînt spre a se feri de asprimea vîntului, care bate mai totdeauna foarte rece.

In ceasurile de liniște, când vîntul se oprește, o tăcere ca în biserică domnește peste tot coprinsul înaltului plaiu. Singurii sei locuitori sunt ciobanii, care aduc oile la pășune vre-o două trei luni, cât ține vara. Cum vine toamna, ninsoare acopere din nou vîrfurile, și plaiul remâne earăși pustiu, străjuit de niște stînci ciudate, *Babele*, care par niște adevărate momâi puse înadins să păzească singurătatea cea bătută de vînturi.

La poalele Bucegilor, Regele *cel dintâi* al țărei noastre a pus să se zidească Castelul *Peleșului*, frumos ca cele din poveste, iar alături s'a zidit de curînd castelul *Pelișor*, unde stau peste vară moștenitorii tronului țărei.

Delta Dunărei

Intrând în deltă, Dunărea își perde dintr'o dată toată măreția sa. Călătorul, care de la Severin pînă la Tulcea zărise, când la dreapta, când la stînga, atîtea sate și orașe, stând pe malul înalt al fluviului ca pe o prispă, de odată perde din vedere și malul și ori-ce urmă de așezare omenească. — Dunărea se împrăștie pe un șes întins, împărtindu-se în mai multe brațe întortochiate, și infundând apele sale într'o sumedenie de bălți.

Cât vezi cu ochii, șesul acesta al Deltei e acoperit numai cu stuf, care la adierea vîntului se pleacă întocmai ca un nesfîrșit lan de grîu. Pealocurea — mai ales în marginea apei — se vĕd și păduri de sălcii, dar de departe ochiul abia le mai deosebește de stuful înalt ca pădurea și pustiu ca și dînsa.

Rar de tot, dacă întîlnești câte un pescar, tîrîndu-și barca legată cu frînghie în susul apeĭ...

Și totuși, câtă viață în această pustietate așa de verde. Las la o parte *peștii* nenumăratelor sale bălți; dar mlaștinile încropite de căldura soarelui forfotesc de tîrîtoare, de broaște și de tot felul de jivine mărunte, care trăesc în nomolul apelor stătătoare. Șerpii se furișează pînă în colibe și în case. Te sfiești, să nu-i calci. Și în fie-care seară, țînțarii în roiuri nenumărate se ridică deasupra apei chinuind și pe om și vitele, care îmboldite de usturimea înțepăturei se adună lîngă focuri, unde fumul stufului le mai ocrotește, alungând musculițele cele mereu însetate de sînge.

Și ca cum n'ar fi de ajuns jivina din mlaștini și oștirea nenumărată a țînțarilor, delta mai scoate la iveală un dușman și mai grozav, care odinioară primejduia întreaga noastră țară. Pămîntul umed și cald clocește mai în fie-care primăvară ouă de lăcuste, multe ca nisipul mărei. — Ridicate de vînt, după ce făceau aripi, lăcustele se împrăștiau în vremea mai de mult asupra țărei, mâncând earba, semănăturile și chiar frunza de pe copaci, lăsând astfel pe oameni muritori de foame.

Azi, soldații le stîrpesc primăvara înainte de a le crește aripele. Dar mâna omului, n'ar ajunge să stîrpească toate gîngăniile necurate din deltă. Pronia înțeleaptă a venit în ajutor cu neamul bine-cuvîntat al pasĕrilor. Tot pasĕretul deltei se luptă pe capete cu jivina, care mișună în apele și stufișul ei.

www.digibuc.ro

Pelicanul, cu guşa cât o traistă, dintr'o singură înghiţitură prinde ca într'un năvod: peşte, broaşte, mormoloci, vermi... şi tot ce se mai întîmplă, cărându-le pe uscat, unde îl aşteaptă puii săi lacomi. Berzele, cu picioarele lor înalte, păşesc prin bălţi culegând şerpii vînjoşi, pe care numai ciocul lor cel lung îi poate birui. Stîrcii, bodîrlanii, lişiţele, găinuşele... îşi îngrijesc fie-care de partea lor, lăsând pe seama altor paseri mai mărunte, ţînţarii, lăcustele şi tot soiul de gîzuliţe, care vara umplu văzduhul.

De aceia luntraşul, care rătăceşte prin bălţile ori prin braţele deltei, vede cu bucurie sborul păsărilor şi aude cu mulţumire glasul lor, care pătrunde ziua şi noaptea din desimea stufişului, semn al luptei neobosite contra neamului urîcios al tîrîtoarelor şi al tuturor jivinelor din mlaştini.

www.digibuc.ro

www.digibuc.ro